
HANGYA Dóra

**„Itt könnyebb volt bizonyítani a kvalitásomat”
Siket és nagyothalló hallgatók a felsőoktatásban**

Az elmúlt években több kutató is vizsgálta a fogyatékossgal élő hallgatók egyenlő esélyű hozzáféréseinek kérdéskörét a felsőoktatásban – azonban döntően a felsőoktatási intézményrendszer által kínált szolgáltatások, illetve a fogyatékossgal nem élő hallgatók attitűdjei, nem pedig az érintett hallgatók oldaláról tették mindezt (pl.: Hrabéczy-Pusztai, 2020; Barakonyi-Pankász, 2019; Nagyné Nyikes, 2019; Horváth, 2019; Nagyné Schiffer, 2019; Séllei, 2018; MPME, 2017; Demjén-Szabó, 2016; Laki, 2015; Pusztai-Szabó, 2014). A tanulmányban bemutatásra kerülő empirikus, inkluzív kutatás ezt a hiányt szeretné pótolni a siket és nagyothalló hallgatók tapasztalatainak komplex vizsgálatával, teret adva a hallássérült hallgatók alig hallható hangjának felerősítésének.

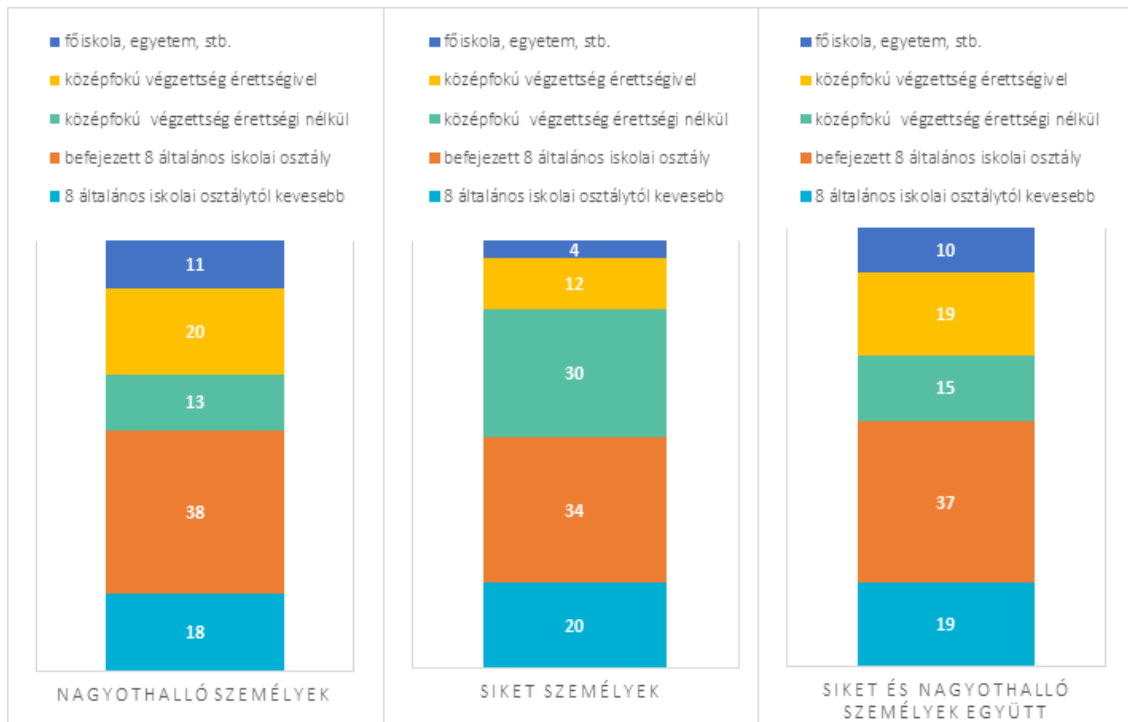
A 2011. évi népszámlálás adatai szerint Magyarországon 8571 siket és 63014 nagyothalló személy él, de szakértők és a hazai országos érdekképviselet szerint a lakosság 10%-a érintett (KSH, 2014; Bartha-Hattyár-Szabó, 2006). A célcsoport tekintetében megállapítható, hogy a hallássérült személyek 10%-ának van felsőfokú iskolai végzettsége – a siket személyek csupán 4%-a szerzett főiskolai vagy egyetemi oklevelet. (KSH, 2014). A 2015-2025 közötti időszakra vonatkozó Országos Fogyatékossgügyi Program (továbbiakban: OFP) rámutat a fogyatékossgal élő személyek népszámlálási adataira hivatkozva, hogy a legmagasabb iskolai végzettségre vonatkozó adatok jóval elmaradnak a társadalom egészére vonatkozó mutatóktól. Az arányok a siket és a nagyothalló személyek esetében is elmaradnak az országos átlagtól. (Holecz-Ökrös-Bartha, 2017) A célcsoportra jellemzően alacsonyabb iskolai végzettség egyértelműen erőteljes hatást gyakorol a munkaerő-piaci lehetőségekre.

A siket és nagyothalló személyek alacsonyan reprezentáltak a felsőoktatásban, vagyis mindenképpen fontos vizsgálni a felsőoktatásba való bekerülés előtti pályorientáció körülményeit, a felsőoktatásban jelenleg is tanuló hallgatók tapasztalatait – *különös tekintettel a koronavírus járvány hatásaira is* – és azt, hogy siket és nagyothalló hallgatók életútjában milyen motivációs tényezők, faktorok (Braswell-Burris, 2010) azonosíthatók a pályaválasztással összefüggésben. A bemutatott kutatás során alkalmazott kérdőív mindezekre kitér, továbbá érinti a gyakornoki lehetőségek, a duális képzés és a diploma megszerzése utáni pályakezdéshez, munkavállaláshoz kapcsolódó már meglévő tapasztalatokra és egyéni elképzelésekre is.

Az önmagunkról alkotott kép nagyban befolyásolja a pályaválasztásunkat, szakmai utunkkal kapcsolat elégedettségünket és a különböző szakmákhoz való hozzáállásunkat. (Super, 1957) Ha a saját öndefiníciónk helytelen, negatív, akkor könnyen sikertelenné válhat pályaválasztásunk (Hegyi-Halmos, 2018) A célirányosan a fogyatékossgal élő fiatalok pályorientációjával és életpályatervezésével kapcsolatos gyakorlatokról kevés szakirodalmat találunk (pl.: Cserti-Szauer, Galambos és Papp, 2016; Vargáné, 2008; Szekeres, 2014; Gyurina, Kovács, Kun és Perlusz, 2012; Szauer, Dávid, Fehér és Végh, 2011; Szellő, 2015; Szilágyi és Szellő, 2015) az általánosan a témával foglalkozó szakirodalmakkal szemben. (Hangya, 2019)

A munkaerő-piaci helyzet és a képzettség között pozitív összefüggés van, amely ma már nem szorul bizonyításra. A magasabb iskolai végzettség stabilabb foglalkoztatási pozíciót és magasabb jövedelmi lehetőségeket hordoz. Az oktatás nem csak az egyén számára jó befektetés, az egész társadalom számára az. A magasan képzett felnőttek, alacsony szociális ráfordításokkal, magasabb adóbefizetéssel és nagyobb fogyasztással közvetlenül járulnak hozzá – *gazdaságilag is* – a társadalmi jóléthez (Farkas és Henczi, 2014; Hangya 2019).

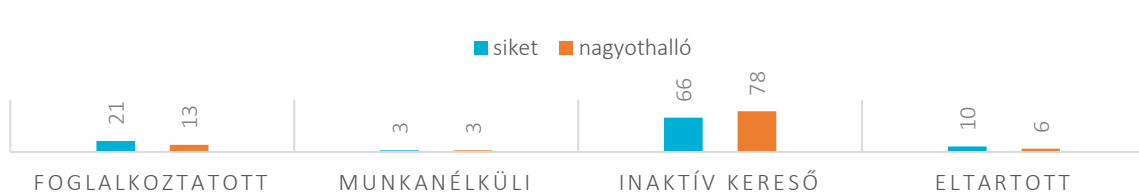
1. ábra: A 15 éves és idősebb siket és nagyothalló személyek legmagasabb iskolai végzettsége a 2011. évi Népszámlálás adatai szerint (%)

Forrás: KSH, 2014

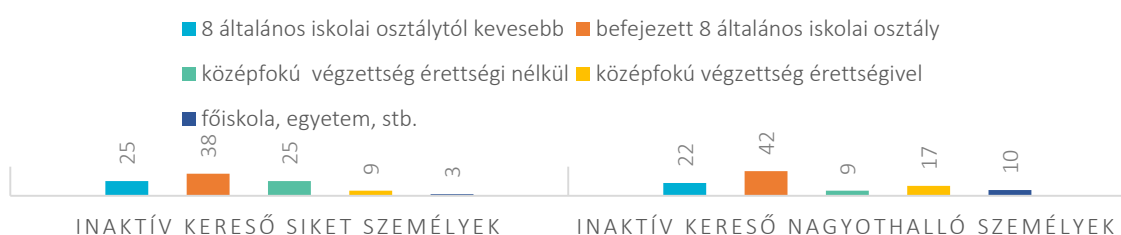
A célcsoportra jellemző alacsonyabb iskolai végzettség egyértelműen erőteljes hatást gyakorol a hallássérült emberek munkaerő-piaci lehetőségeire. A 2011. évi népszámlálási adatok alapján kiemelkedően magas az inaktív keresők aránya. (KSH, 2014) (2-3. ábra)

2. ábra: Siket és nagyothalló személyek gazdasági aktivitás szerinti megosztása (%)

Forrás: KSH, 2014

3. ábra: Siket és nagyothalló inaktív kereső személyek legmagasabb iskolai végzettség szerinti megosztása (%)

Forrás: KSH, 2014

Több nemzetközi kutatás is rávilágított arra, hogy a hallássérült személyek foglalkoztatottsága szempontjából kiemelten fontos faktor az iskolázottság (Perkins-Dock és mtsai, 2015). Amerikai felmérések szerint akár háromszor is magasabb fizetéshez juthatnak azok a siket és nagyothalló személyek, akik egyetemi végzettséggel rendelkeznek (RIT, 2017). A Rochester Technológiai Intézet Siketek Nemzeti Műszaki Intézete által lefolytatott kutatás szerint pedig a felsőfokú iskolai végzettséggel rendelkező hallássérült személyek magasabb arányban tudtak elhelyezkedni és a fizetésük is szignifikánsan magasabb, mint akik otthagyták az iskolát (Schley et al. 2011). A fogyatékossgal élő személyek – köztük a hallássérült személyek is – különösen érintettek a munkaerőpiacon megvalósuló hátrányos helyzetű megkülönböztetés tekintetében.

Éppen ezért fontos megvizsgálni a siket és nagyothalló hallgatók szakmai gyakorlatokat, gyakornoki programokat, diákmunkát, duális képzést és a felsőoktatási intézményekben elérhető karriertanácsadást érintő tapasztalatait és a pályakezdéshez kapcsolódó félelmeit, hogy visszajelzést kapjunk arról vajon találkoznak-e már hallgatóként az előítéletekből következő elutasítással?

A jelen tanulmányban bemutatásra kerülő félig strukturált, jelnyelvi adaptációval elkészült kérdőíves, feltáró kutatás jelenleg zajlik, így a tanulmányban a kutatás participatív módszertana és a már rendelkezésre álló részadatok kerülnek bemutatásra (n=67 fő).

A kutatás stratégiai szakmai partnere a Siketek és Nagyothallók Országos Szövetsége (továbbiakban: SINOSZ). A Szövetséggel való szoros együttműködésben, a kutatás fontos elemeként szeretnénk bevonni a jelenleg felsőoktatásban tanuló siket és nagyothalló hallgatókat, akik inspirációval, támogató javaslatokkal hozzájárulhatnak a pályaválasztás előtt álló fiatal sorstársaik motivációjának növeléséhez. Ezzel a kezdeményezésünkkel olyan alapokat kívánunk lerakni, melyek hozzájárulhatnak egy fiatal sorstársakból álló, hallgatói-tanulói mentori rendszer kiépítéséhez. Az eddigi kitöltők kétharmada szívesen vesz ebben részt.

A kutatás módszere

A kutatás egyik fontos pillére a fogyatékossgtudomány, amely diszciplína szemlélete, elmélete és gyakorlata előírja a *hozzáférhetőséget, akadálymentességet* az élet valamennyi területén. A fogyatékossgtudomány területén egy viszonylag új irány, a DSE (Disability Studies in Education), ami a fogyatékossggal élő emberek egyenlő esélyű hozzáféréseivel foglalkozik az oktatás, a közösségi élet és a foglalkoztatás területén. Az elvárt társadalmi változások érdekében szorosan együttműködik a fogyatékossggal élő személyekkel és szervezeteikkel a „*Semmit rólunk, nélkülünk*” alapelv szellemiségében, és ösztönzi az oktatási intézményeket az egyenlő esélyű hozzáférés megteremtésére. (Hangya, 2019; Sándor 2018)

A kutatás kiemelt célja, hogy teret adjon a fogyatékossggal élő hallgatók hangjának, így a kutatás módszerét tekintve participatív, érintett hallássérült hallgatók bevonásával került megtervezésre, lebonyolításra is szakmai javaslataik figyelembevételével történik. A kutatás kérdőívének jelnyelvi adaptációja is elkészült. A SINOSZ két alkalommal küldte ki hírlevélben a kérdőívet, melyet mindkét alkalommal 8442 fő kapott meg, továbbá minden megyei szervezete is továbbította tagjainak direkt e-mailben, illetve minden szolgáltatásához tartozó Facebook oldalán is megosztásra került. A kutatás kérdőívének terjesztése érdekében két alkalommal is megkeresésre kerültek a hazánkban működő egyetemek és főiskolák fogyatékossggal élő hallgatóknak szolgáltatásokat nyújtó szervezeti egységei – annak hiányában pedig tanulmányi osztályai. A kérdőív terjesztését segítették olyan szervezetek is Facebook oldalainon keresztül, melyek célcsoportja szintén a hallássérült személyek (Hallás Társasága Alapítvány, Az ép hallássérült Alapítvány, ELTE BGGYK Hallássérült személyek pedagógiája és rehabilitációja szakirány). Maguk a participatív kutatótársak és a kutatásba bekapcsolódott siket és nagyothalló hallgatók pedig sorstársi kapcsolataik révén terjesztették közvetlenül, hólabda módszerrel a kérdéseket. A kérdőívet megkapta a Magyarországon működő összes jelnyelvi tolmácsszolgálat is (23 db), akiktől visszajelzést kértünk felsőoktatásban tanuló ügyfeleikről és kértük tőlük a kérdőív számukra történő továbbítását.

A kutatás legalább 6 pontban közvetlenül is kapcsolódik (3.10.; 3.12.; 4.3.; 4.4.; 4.5.; 4.7.) a 2020. április 28-án a Magyar Közlönyben megjelent 2020-2021. évekre elfogadott OFP-hez kapcsolódó 2022 év végéig tartó Intézkedési Tervéhez (IT). Kiemelten fontos cél tehát, hogy a kutatás eredménye hozzájáruljon az OFP IT-ben megfogalmazott célok teljesüléséhez.

A kutatás 3 irányból kíván adatot gyűjteni:

- a siket és nagyothalló hallgatók felsőoktatási tanulmányait megelőző **pályaorientáció meghatározó faktorait** (szülők iskolai végzettsége, szegregált-integrált tanulmányok, lakóhely, tanárok szerepe...stb.)
- a siket és nagyothalló hallgatók **tanulmányaik végzése során szerzett tapasztalatait** (akadálymentes tanulás kritériumai; duális képzés, gyakornoki programok) és
- a diploma megszerzése utána **pályakezdéshez, munkavállaláshoz kapcsolódó félelmeit**.

A félig strukturált kérdőív kidolgozásához alapul vettük Braswell-Burris (2010) kutatása alapján a hallássérült személyek személyi és iskolai sikerességét legnagyobb mértékben befolyásoló meghatározó motivációs tényezőket és egyes faktorokat, mint például: *a szülői támogatás, a család támogatása, a magyar nyelvnek¹ való korai kitettség, kódváltás, korai személyes célok, kulturális identitás, szerepmodellek, közvetlen kommunikáció és társadalmi tőke, kitartás, valamint tolmácsolás és valós idejű feliratozás.*

A kutatás kérdőíve 9 nagy egységet tartalmaz. A kutatás kérdőíve összesen 85 db kérdésből áll és érinti (4. ábra) a következőket: *pályaválasztás, pályaorientáció; felsőoktatási intézmények hallássérült személyek számára biztosított szolgáltatásai; civil szervezetek szolgáltatásai; speciális szükségletű hallgatóként történő regisztráció; karriertanácsadás; tantárgyak alóli felmentés, pozitív diszkrimináció; akadálymentes tanulás és vizsga kritériumai; szakmai gyakorlat, mentorálás; gyakornoki programok, nemzetközi mobilitás; nyelvvizsga mentesség, nyelvtanuláshoz kapcsolódó nehézségek; hallgatótársakkal való kapcsolat – támogatás, közösségi élet; jelnyelvi- és írtolmácsolás; felnőttoktatók felkészültsége; akadálymentes kollégium és könyvtár; ösztöndíjprogramok (állami és vállalati); COVID-19-távoktatás tapasztalatai, akadálymentesítés; pályakezdés, álláskeresés.*

4. ábra: A kutatás kérdőívének szerkezeti felépítése

I.	Általános kérdések
II.	Pályaorientáció, pályaválasztás
III.	Felsőoktatásban való részvétel tapasztalatai
IV.	A felsőoktatási intézmény szolgáltatásai
V.	Akadálymentes tanulás kritériumai
VI.	COVID19 tapasztalatok
VII.	Gyakornoki programok, duális képzés, ösztöndíjak
VIII.	Nemzetközi mobilitás
IX.	Karriertervek

Forrás: saját szerkesztés, 2021

A saját fejlesztésű mérőeszköz esetében az egyenlő esélyű hozzáférés, az akadálymentesség alapfeltétel volt. A kérdőív, a kutatásban való részvételre történő felkéréssel együtt elkészült jelnyelvi adaptált formában is.

¹ angol nyelv helyett

„Szerintem nagyon jó, hogy létrejött ez a kérdőív. Őszintén szólva szerencsésnek tartom magam, mert a szüleim kicsi koromban nagy hangsúlyt fektettek az integrált tanulásra és az idegen nyelvi fejlesztésekre is. Azóta én is ezt viszem tovább, azonban tapasztalom, hogy a különböző tanulási, szociális és munkavállalási teendők egyre nehezebbé válnak a hallásom folyamatos romlásával. Erre a COVID-19 és az ezzel járó maszkhordás nyilván rátesz még egy lapáttal. Tisztában vagyok vele, hogy az egyetemek felszereltségét nem lehet drasztikusan feljavítani, főleg, hogy jelenleg az épületek karbantartására és a megfelelő minőségű oktatás biztosítására is egyre kevesebb pénz van.”

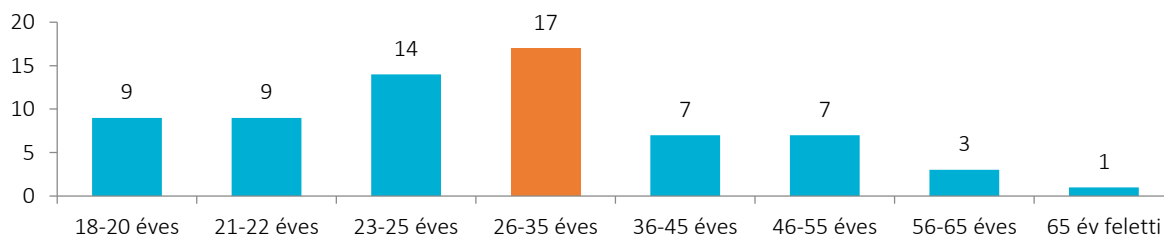
A kutatás eredményei

Általános kérdések

A kérdőívet eddig összesen 67 fő töltötte ki. A FIR² adataiban 2017-ben 317 hallássérült hallgató tanult a felsőoktatásban, így feltételezzük, hogy az eddig válaszadó személyek köre 30-35% közötti elérést jelenthet. A jelenlegi adatokat várjuk az Oktatási Hivatal munkatársaitól.

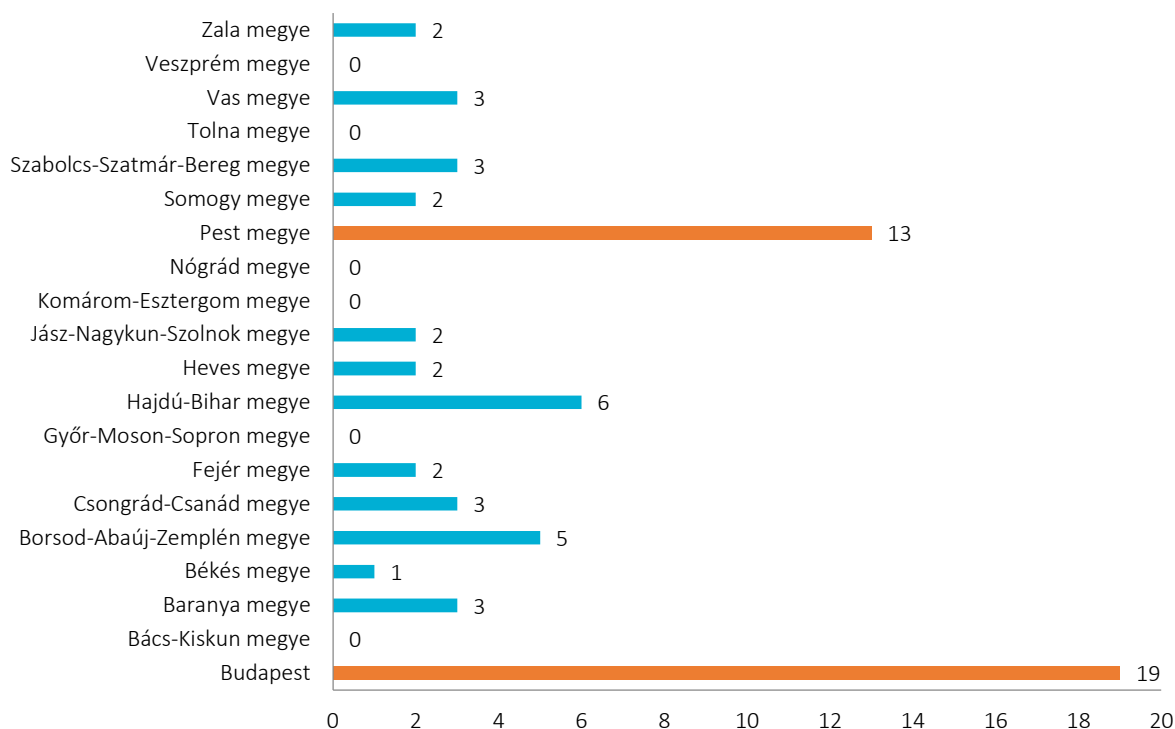
A mintában nagyobb arányban vannak – jól tükrözve a népszámlálási adatokat, illetve akár a SINOSZ tagságának arányát – a nagyothalló személyek (71,2%), illetve a kitöltők 15,2%-a cochleráris implantátummal rendelkező hallássérült személy. A kitöltők közül 3 hallgató jelezte, hogy látássérült személy is. A kitöltők 61,2%-a nő, 38,8%-a férfi. A kitöltők között legnagyobb arányban (25,4%) vannak a 26-35 éves korcsoportba tartozó hallgatók, 47,4%-uk a 18-25 éves korcsoportba tartozik. (n=67) (5. ábra) A kitöltők 28,8%-a Budapesten él, 19,7%-uk pest megyei lakos. 9,1%-uk Hajdú-Bihar, 7,6%-uk Borsod-Abaúj-Zemplén megyében él. (n=66) (6. ábra) A hallgatók 35,8%-a a fővárosban lakik, 19,4%-uk kisvárosban, 13,4%-uk megyeszékhelyen, 9% nagyvárosban, 22,4%-uk falun. (n=67) A hallgatók 44,6%-a ugyanabban a városban tanul, ahol él³. (n=65)

5. ábra: Siket és nagyothalló hallgatók korcsoport szerinti megoszlásban (db) (n=67)

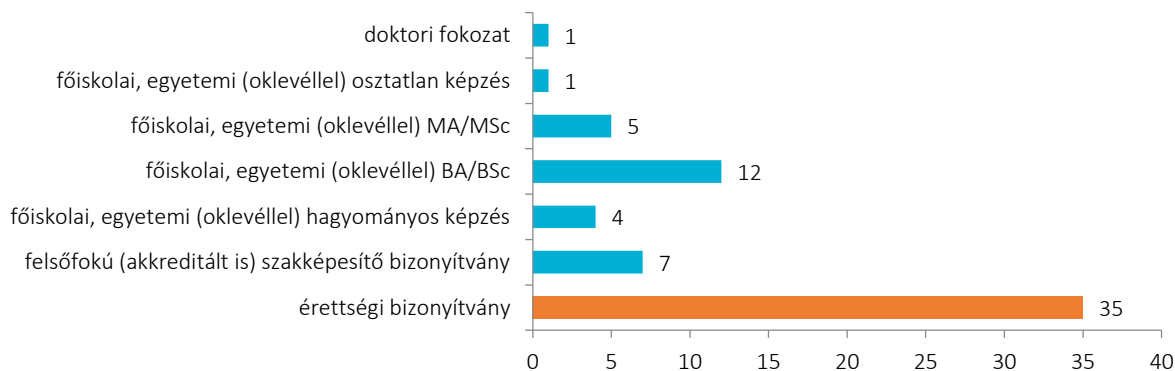

² Felsőoktatási Információs Rendszer

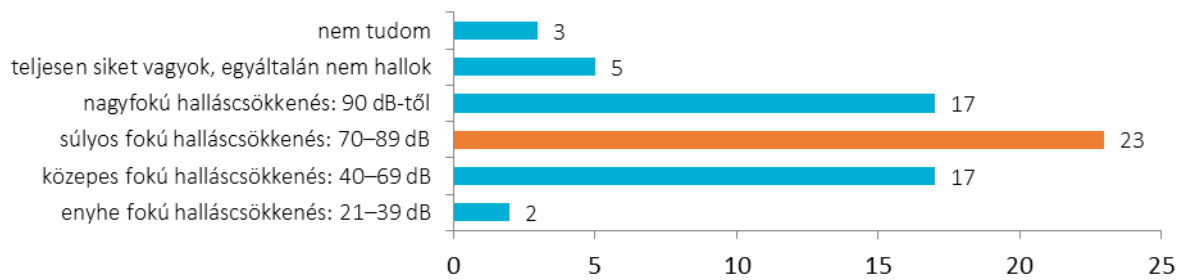
³ A válaszadó hallgatók közül 50 fő lakik kollégiumban és 22%-uk szerint a felsőoktatási intézmény kollégiuma szentel figyelmet az infokommunikációs akadálymentesítésre vonatkozóan (pl. hang alapú jelzések helyett vizuálisan érzékelhető jelzések....stb.), 48%-uk nem tudott erre vonatkozóan adatot szolgáltatni. (n=50) A felsőoktatási intézmény könyvtárába a kitöltők többsége jár, 24,6%-uk rendszeresen, 50,8%-uk nem rendszeresen, 21,5%-uk még soha nem volt. (n=65) A válaszaik alapján elmondható, hogy pl. a könyvtárak 25,5%-a szentel figyelmet az infokommunikációs akadálymentesítésre. (n=47)

6. ábra: Siket és nagyothalló hallgatók lakóhely megyei bontásban (db) (n=66)

A hallgatók között legnagyobb arányban (53,8%) vannak azok, akiknek eddigi legmagasabb iskolai végzettsége az érettségi bizonyítvány, azonban többen vannak, akik már nem az első felsőfokú tanulmányaikat folytatják. A kitöltők között van, aki doktori fokozat birtokában tanul ismét a felsőoktatásban. (n=65)(7. ábra)

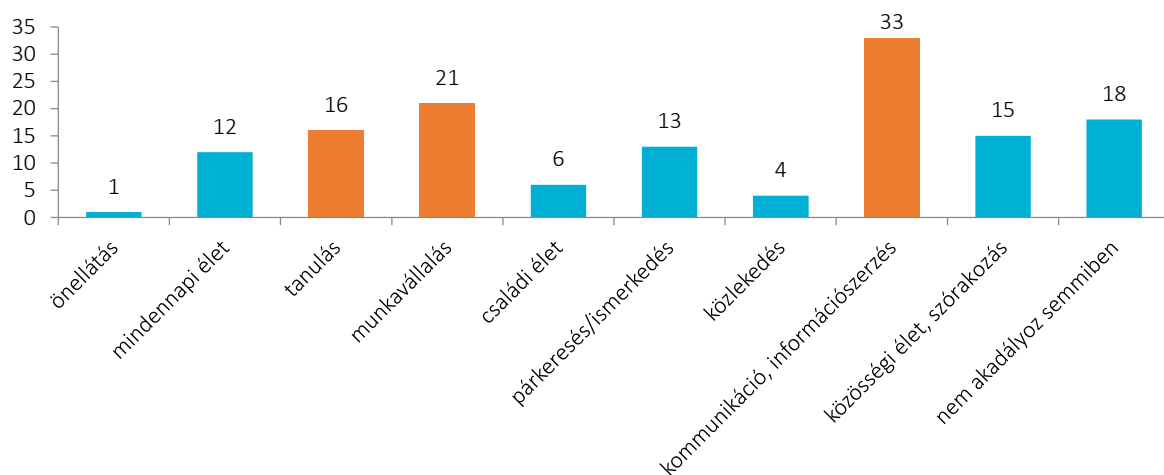
7. ábra: Siket és nagyothalló hallgatók lakóhely megyei bontásban (db) (n=66)

A hallásállapotára vonatkozóan a hallgatók mindegyike válaszolt. A kitöltők közül a legtöbben a súlyos fokú halláscsökkenést jelölték meg (34,3%), de ugyancsak jelentős a száma (17-17 fő) azoknak, akik közepes fokú halláscsökkenést (25,4%) és a nagyfokú halláscsökkenést (25,4%) jelölték meg válaszukban. (n=67) (8. ábra) A kitöltők 64,6%-a születése óta hallássérült személy, 24,6%-a kisgyermekkorában, iskolás kora előtt vált hallássérült személlyé, 4,6%-uk 18 éves kora után, felnőttkorában, 6,2%-uk iskolás korában, de még 18 éves kora előtt. (n=65) A kitöltők 80,3%-a használ valamilyen hallást segítő eszközt. 94,3%-uk hallókészüléket, 20,8%-uk okos karórát, 11,3%-uk vezeték nélküli mikrofont, szintén 11,3%-uk implantátumot (pl.: cochleáris, BAHA...stb.). (n=66)

8. ábra: Siket és nagyothalló hallgatók hallásállapot szerinti megoszlása (db) (n=67)

Annak ellenére, hogy a kitöltők közül 9 fő jelölte meg, hogy siket személy, 16 fő (24,6%) jelezte, hogy jelnyelvhasználó személy. (n=65) A hallgatók 23,9%-a jelezte válaszaiban, hogy a hallássérülése akadályozza őt a tanulásban, 31,3%-ukat a munkavállalásban. (n=67) (9. ábra)

„Pandémia miatt a kötelező maszkhasználat miatt nem tudok szájról olvasni és ez nagyon sokat visszavet.”

9. ábra: Akadályoz Téged valamiben a hallássérülésed? (db) (n=67)

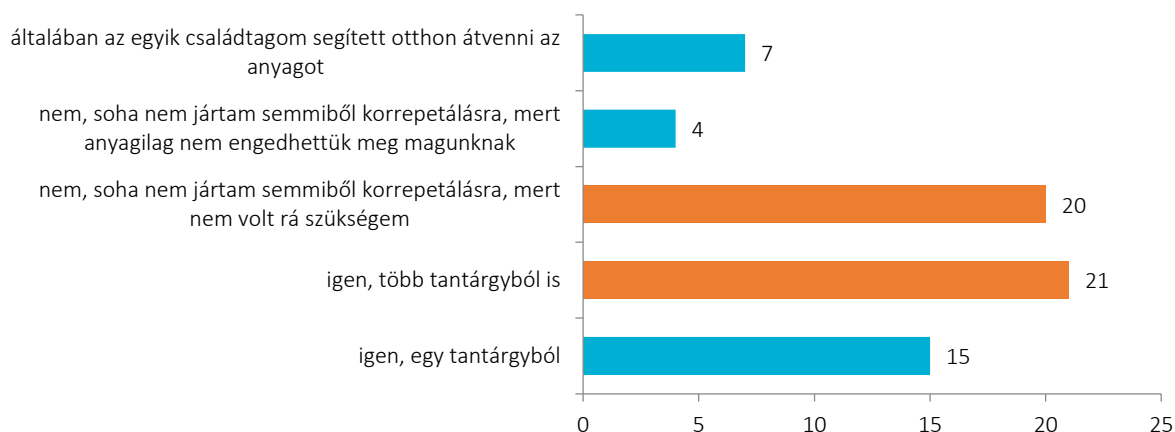
Pályaorientáció, pályaválasztás

„Pályaválasztás során, az épen hallók hajlamosak "jobban tudni" a hallássérültek azon pillanatnyi helyzetét; ezáltal elnyomva a hallássérült törekvéseit. Az éphallók számára kell sikerpéldát mutatni, hogy igen, mi is képesek vagyunk rá! A mi álmaink is megvalósíthatóak! Rengeteg eszköz és tudás áll rendelkezésre ahhoz, hogy akár jobb esélyekkel is indulhassunk. Csak használni kell őket.”

A kérdőívben fontosnak éreztük, hogy rákérdezzük arra, hogy a felsőoktatásban tanuló hallássérült személyek integráltan folytatták-e a felsőoktatásba történő felvételt megelőzően tanulmányaikat. A kitöltők 62,5%-a csak integráltan tanult, míg 37,5%-uk integráltan is. (n=56)

Arra is rákérdeztünk, hogy jártak-e a felsőoktatási tanulmányaikat megelőzően valamilyen tárgyból korrepetálásra. A kitöltő hallgatók 29,9%-a soha nem járt semmiből korrepetálásra, mert nem volt rá szüksége, 30,3%-uk viszont több tantárgyból is. (n=67) (10. ábra)

10. ábra: A felsőoktatásba történő jelentkezésedet megelőzően jártál korrepetálásra bármilyen tantárgyból? (db) (n=67)

A felsőoktatásba történő jelentkezését megelőzően a hallgatók 21,9%-ának egy tárgyból, míg 20,3%-ának több tárgyból is volt felmentése. Jellemzően ezek a tárgyak az ének-zene, az idegennyelv és a matematika. A kérdésre választ adó hallgatók 57,8%-nak soha nem volt semmilyen tantárgyból felmentése. (n=64) A hallgatók 59,1%-a jelezte, hogy korábbi tanulmányai során ő érezte úgy, hogy az adott tantárgyból felmentésre lesz szüksége a hallásállapota miatt, 31,8%-uk esetében a tanáraik/tanáruk javaslatára döntöttek a felmentés kezdeményezéséről, 9,1%-uk a szülei javaslatára döntött a felmentés kezdeményezéséről. (n=22)

„Nem kértem felmentést, hanem az iskola döntött.”

„Matematika alól a diszkalkuliám miatt lettem felmentve 9. osztálytól kezdve. Angolból pedig magnóhallgatás rész alól a hallásállapotom miatt lettem felmentve tanáraim kezdeményezésére.”

Az ENSZ Fogyatékossgal élő Személyek Jogairól szóló egyezményének 27. cikke kimondja, hogy a részes tagállamoknak kötelessége biztosítani a fogyatékossgal élő személyek számára az általános szakmai és pályaválasztási tanácsadói programokhoz történő hozzáférést.

A felsőoktatásba történő jelentkezését megelőzően a hallássérült hallgatók csupán 27,7%-a vett részt pályaaorientációs vagy pályaválasztási tanácsadásban. (n=65) Akik részt vettek tanácsadásban többnyire jó tapasztalatokat szereztek (11,8%-uk teljes mértékben elégedett, 29,4%-uk többnyire elégedett volt, míg 35,3%-uk inkább elégedett volt).

„Megerősített, hogy a képességeimnek megfelelő-e a döntésem.”

„Annak ellenére, hogy volt már egy elképzelésem a továbbtanulásról, sok hasznos információt adott más szakmákról, illetve ösztöndíjprogramokról”

„Pályaaorientációs tanácsadó, de nagyon rossz élmény volt.”

„Az osztályfőnököm segített.”

„Egyértelműsítette, milyen irányban NEM tanulhatok tovább.”

„Megerősített abban, amit amúgy is szerettem volna választani.”

„Hasznosnak tartottam, mert a tanácsadás során megismered önmagadat, abból a szempontból, hogy sok mindenre képes.”

„Képet kaptam az engem érdeklő szakokról, hogy mely egyetemekre tudok ezekre jelentkezni.”

„Nagyjából körvonalazódott, hogy mit is szeretnék, illetve amik szóba se jöhettek azt ki tudtuk zárni”

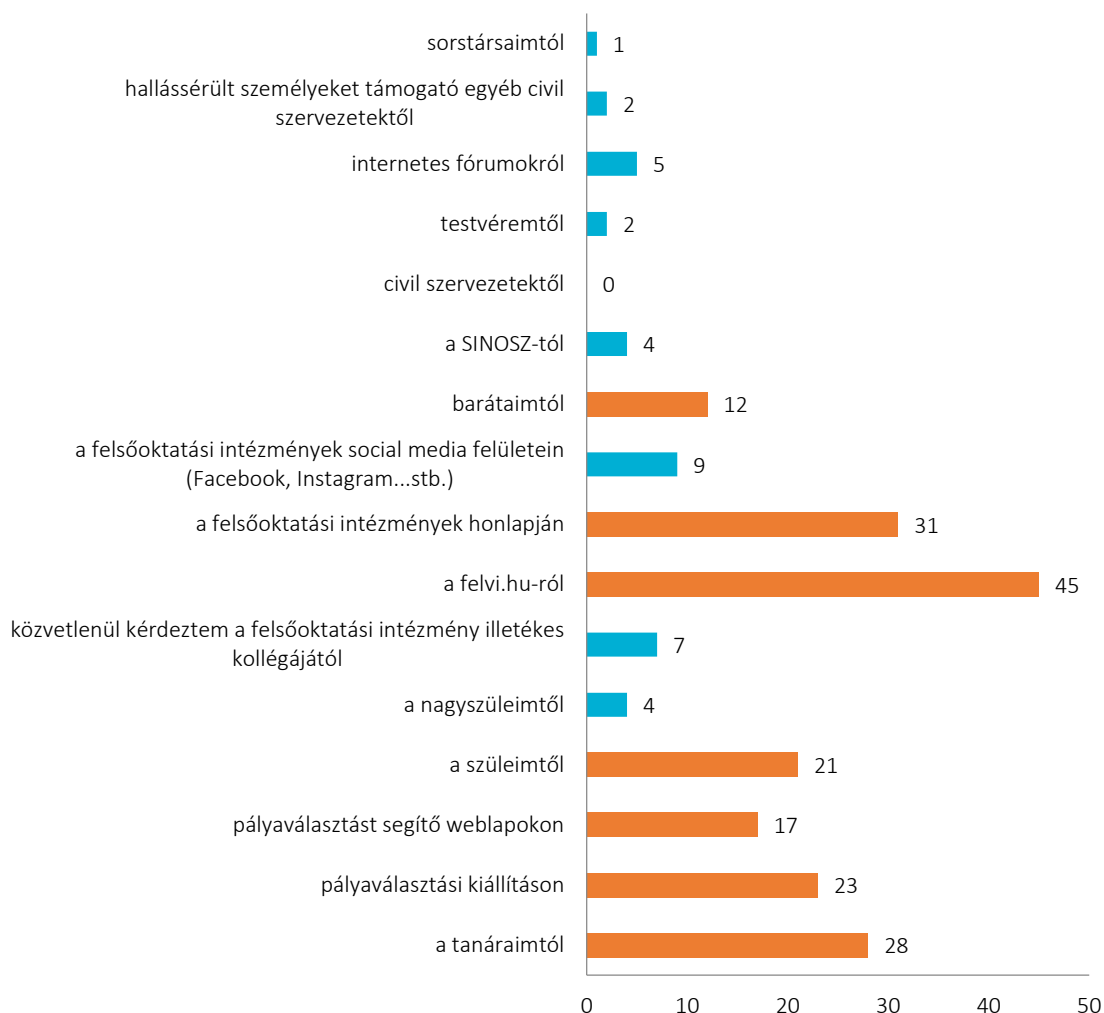
„Beigazolódott, hogy 2 terület ami igazán érdekel és egy hosszabb teszt során ez a 2 terület jött ki. Illetve ő ösztönzött hogy tanuljak tovább.”

„Túl általános volt a szóbeli, aztán egy kérdőívet kellett kitölteni, és nagyon nagy hülyeségek jöttek ki, semmi értelmes szakma, de én akkor tudtam, hogy mit szeretnék, szóval annyira nem zavart, hogy nem tudtak segíteni.”

„Nem kaptam releváns tanácsot, amit fel tudtam volna használni a tanulmányaimban. Alapvetően minden bennem felmerülő kérdést rám hagyott az illető, aki tartotta a pályaválasztási tanácsadást.”

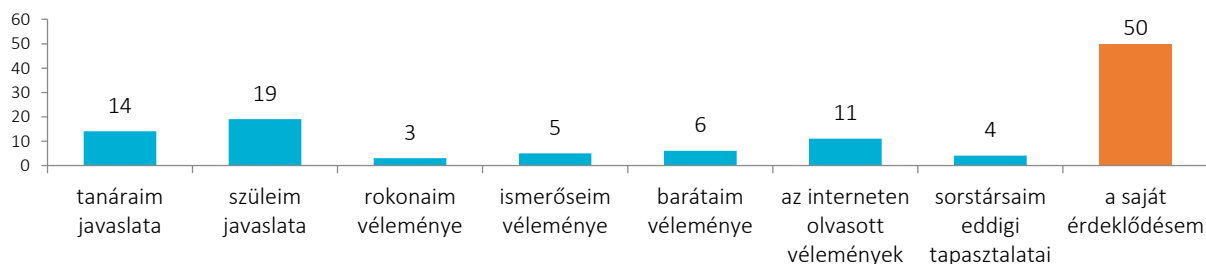
A hallgatók 37,9%-a a felvételit megelőzően egyszer ellátogatott személyesen is pályaválasztási kiállításra, 13,6%-uk több alkalommal is, 48,5%-uk soha nem volt ilyen jellegű rendezvényen. (n=66) Izzalmasnak találtuk azt a kérdést, hogy a felvételit megelőzően hol tájékozódtak a hallgatók. Kiemelten domináns az önálló úton történő információszerzés, pl. a felvi.hu-n, vagy a felsőoktatási intézmények honlapján. A válaszadók 70,3%-a jelölte meg, hogy a felvi.hu oldalról tájékozódott a felvételit megelőzően, 48,4%-uk közvetlenül a felsőoktatási intézmények honlapján, 43,8%-uk a tanáraitól, 26,6%-uk pályaválasztást segítő különböző weblapokon, 32,8%-uk jelezte szülei meghatározó szerepét is. (n=64) (11. ábra)

11. ábra: Hol tájékozódta a felvételit megelőzően? (db) (n=67)

Az eredmények alapján úgy tűnik, hogy a döntésüket leginkább a saját érdeklődésük határozta meg (75,8%), illetve szülei (28,8%) és tanárai javaslata (21,2%). (n=66) (12. ábra)

12. ábra: Hol tájékozódta a felvételit megelőzően? (db) (n=66)

A legfontosabb szempontok a jelentkezésnél a képzés témaköre, minősége, a felsőoktatási intézmény jó híre, a képzés elvégzését követő munkalehetőségek és a képzés helyszínének fizikai megközelíthetősége, távolsága is meghatározó. (1. táblázat; 13. ábra)

1. táblázat: Felvételikor meghatározó tényezők sorrendisége (1-10) (db/%)

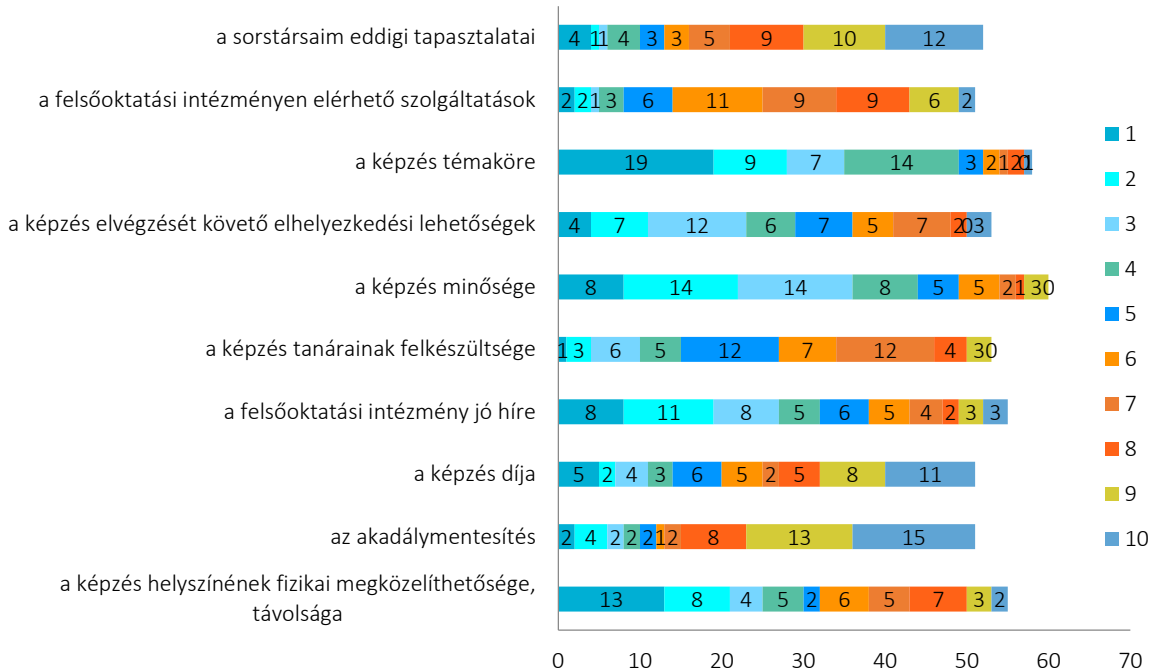
Válaszok	db	%	Válaszok	db	%	Válaszok	db	%
A KÉPZÉS HELYSZÍNÉNEK FIZIKAI MEGKÖZELÍTHETŐSÉGE, TÁVOLSÁGA			AZ AKADÁLYMENTESÍTÉS			A KÉPZÉS DÍJA		
1	13	23.6%	1	2	3.9%	1	5	9.8%
2	8	14.5%	2	4	7.8%	2	2	3.9%
3	4	7.3%	3	2	3.9%	3	4	7.8%
4	5	9.1%	4	2	3.9%	4	3	5.9%
5	2	3.6%	5	2	3.9%	5	6	11.8%
6	6	10.9%	6	1	2%	6	5	9.8%
7	5	9.1%	7	2	3.9%	7	2	3.9%
8	7	12.7%	8	8	15.7%	8	5	9.8%
9	3	5.5%	9	13	25.5%	9	8	15.7%
10	2	3.6%	10	15	29.4%	10	11	21.6%
n=55			n=51			n=51		
Válaszok	db	%	Válaszok	db	%	Válaszok	db	%
A FELSŐOKTATÁSI INTÉZMÉNY JÓ HÍRE			A KÉPZÉS TANÁRAINAK FELKÉSZÜLTSEGE			A KÉPZÉS MINŐSÉGE		
1	8	14.5%	1	1	1.9%	1	8	13.3%
2	11	20%	2	3	5.7%	2	14	23.3%
3	8	14.5%	3	6	11.3%	3	14	23.3%
4	5	9.1%	4	5	9.4%	4	8	13.3%
5	6	10.9%	5	12	22.6%	5	5	8.3%
6	5	9.1%	6	7	13.2%	6	5	8.3%
7	4	7.3%	7	12	22.6%	7	2	3.3%
8	2	3.6%	8	4	7.5%	8	1	1.7%

9	3	5.5%	9	3	5.7%	9	3	5%
10	3	5.5%	10	0	0%	10	0	0%
n=55			n=53			n=60		
Válaszok	db	%	Válaszok	db	%	Válaszok	db	%
A KÉPZÉS ELVÉGZÉSÉT KÖVETŐ ELHELYEZKEDÉSI LEHETŐSÉGEK			A KÉPZÉS TÉMAKÖRE			A FELSŐOKTATÁSI INTÉZMÉNYEN ELÉRHETŐ SZOLGÁLTATÁSOK		
1	4	7.5%	1	19	32.8%	1	2	3.9%
2	7	13.2%	2	9	15.5%	2	2	3.9%
3	12	22.6%	3	7	12.1%	3	1	2%
4	6	11.3%	4	14	24.1%	4	3	5.9%
5	7	13.2%	5	3	5.2%	5	6	11.8%
6	5	9.4%	6	2	3.4%	6	11	21.6%
7	7	13.2%	7	1	1.7%	7	9	17.6%
8	2	3.8%	8	2	3.4%	8	9	17.6%
9	0	0%	9	0	0%	9	6	11.8%
10	3	5.7%	10	1	1.7%	10	2	3.9%
n=55			n=58			n=51		
Válaszok	db	%						
A SORSTÁRSAIM EDDIGI TAPASZTALATAI								
1	4	7.7%						
2	1	1.9%						
3	1	1.9%						
4	4	7.7%						
5	3	5.8%						
6	3	5.8%						
7	5	9.6%						
8	9	17.3%						
9	10	19.2%						
10	12	23.1%						
n=52								

„Akkor még nem is ismertem a SINOSZ-t, sorstársaim sem voltak, azért így jött ki a sorrend.”

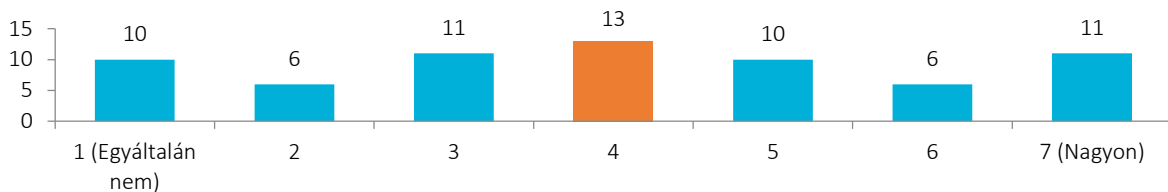
„Fontos volt, hogy az Iskola és szak elfogadja a fogyatékoság tényét.”

13. ábra: Felvételikor meghatározó tényezők sorrendisége (1-10) (db) (n=51-66)

A hallgatók véleménye megoszlik abban a kérdésben, hogy mennyire törekednek a felsőoktatási intézmények arra, hogy siket és nagyothalló személyek számára is elérhető legyen minden felvételt meghatározó információ (14. ábra). A kitöltők 61,3%-a szerint az intézmények által kommunikált tájékoztató filmek egyike sem volt feliratos. (n=67)(2-3. táblázat)

14. ábra: Szerinted mennyire törekednek a felsőoktatási intézmények arra, hogy siket és nagyothalló jelentkezők számára is elérhető legyen minden felvételt meghatározó információ? (db) (n=67)

2. táblázat: A felsőoktatási intézményeknek volt tájékoztató filmje, videója, amit láttál, mielőtt felvételizté? (db) (n=65)

Válaszok	db	%
igen, volt mindegyiknek	15	23.1%
igen, néhánynak volt, de nem mindegyiknek	14	21.5%
igen, egynek volt	2	3.1%
nem, egyiknek sem volt	9	13.8%
nem emlékszem már erre	25	38.5%

3. táblázat: A felsőoktatási intézményeknek volt tájékoztató filmje, videója, amit láttál, mielőtt felvételizté? (db) (n=31)

Válaszok	db	%
igen, mindegyik feliratos volt	0	0%
igen, volt közülük, amelyik feliratos volt	12	38.7%
nem, egyik sem volt feliratos	19	61.3%

A pályorientációval, pályaválasztással és a felvételit megelőző meghatározó tényezők és hatások kapcsán fontosnak éreztük, hogy rákérdezzünk arra, hogy mi a hallgatók szüleinek legmagasabb iskolai végzettsége (4. táblázat) és hogy szülők halló vagy hallássérült személyek-e. Egyéb válaszként összesen 5 esetben érkezett válasz arra vonatkozóan, hogy a hallgató édesanyja vagy édesapja már elhunyt.

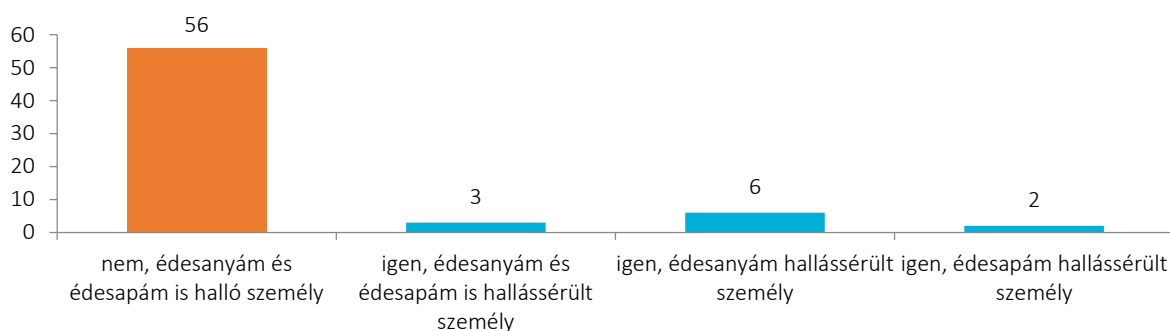
A válaszadó hallgatók 47%-a esetében az édesanya felsőfokú iskolai végzettséggel rendelkezik, az édesapák tekintetében ez az érték 39%. (4. táblázat) A kérdőív kitért a szülők szakmájára és foglalkozására is, de jelen tanulmányban erre vonatkozóan nem közlünk adatokat.

4. táblázat: A válaszadók szüleinek legmagasabb iskolai végzettség szerinti megoszlása (db)

Mi az édesanyád legmagasabb iskolai végzettsége? (n=66)	db	%
általános iskolánál kevesebb	1	1.5%
8 általános iskola	6	9.1%
szakiskola, szakmunkásképző iskola	9	13.6%
szakközépiskolai érettségi	11	16.7%
gimnáziumi érettségi	8	12.1%
főiskola (vagy azzal egyenértékű, pl. BA/BSc) oklevél	18	27.3%
egyetem (vagy azzal egyenértékű, pl. MA/MSc) oklevél	11	16.7%
doktori (PhD- vagy DLA-) fokozat	2	3%
Mi az édesapád legmagasabb iskolai végzettsége? (n=64)	db	%
általános iskolánál kevesebb	0	0%
8 általános iskola	5	7.8%
szakiskola, szakmunkásképző iskola	15	23.4%
szakközépiskolai érettségi	14	21.9%
gimnáziumi érettségi	5	7.8%
főiskola (vagy azzal egyenértékű, pl. BA/BSc) oklevél	13	20.3%
egyetem (vagy azzal egyenértékű, pl. MA/MSc) oklevél	10	15.6%
doktori (PhD- vagy DLA-) fokozat	2	3.1%

A szülők jellemzően halló személyek, a válaszok között nagyon kismértékben fordul elő, hogy valamelyik vagy esetleg mindkét szülő szintén hallássérült (4,5%) szülő lenne. (15. ábra)

15. ábra: A szüleid hallássérült személyek? (db) (n=67)

Felsőoktatásban való részvétel tapasztalatai

„Többet kellett teljesítenem az átlagnál...”

A hallgatók 28,6%-a az Eötvös Loránd Tudományegyetemen folytatja tanulmányait, 10,7%-uk a Szegedi Tudományegyetemen, 8,9%-uk a Debreceni Egyetemen, 7,1%-uk a Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetemen, 5,4%-uk a Miskolci Egyetemen. (n=56) A hallgatók tanulnak többek között kommunikáció- és médiatudomány, építészmérnök, kereskedelem és marketing, jogász, gyógytornász, sport- és rekreációs szervezés, pénzügy és számvitel, földmérő és földrendező mérnök, programtervező informatikus, gyógypedagógia, állatorvos, pszichológia, gazdálkodási és menedzsment, gépészmérnök, anyagmérnöki, általános orvos, fogorvos szakokon. (n=64)

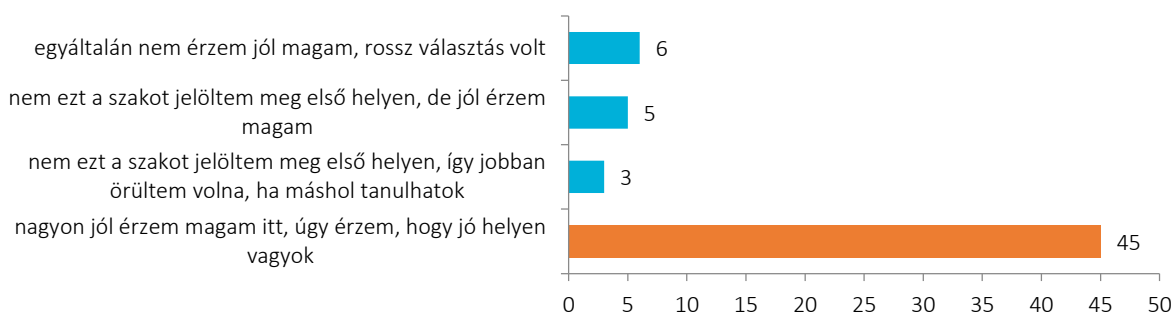
A hallgatók 76,3%-a nagyon jól érzi magát választott szakján, melyre felvételt nyert, csupán 10,2%-uk érzi úgy, hogy rosszul választott. (n=59) (16. ábra) A válaszadó hallássérült hallgatók 30,8%-a úgy ítéli meg, hogy nagyon jó a hallgatótársakkal, csoporttársaiddal való kapcsolata (n=65), 35,4%-uk nagyon szívesen kapcsolódik be közösségi programokba is. (n=65)

„Ezt a szakot jelöltem meg első helyen, de nem hinném, hogy ezt jelölném meg újra.”

„Ezt a szakot jelöltem meg elsőként, néha úgy érzem, hogy jó szakot választottam, néha inkább másfelé vágódom.”

„Társaság szempontjából jó, de maga a szak rossz döntés volt.”

16. ábra: Hogy érzed magad a szakodon, amelyre felvételt nyertél? Mennyire érzed úgy, hogy jól választottál? (db) (n=59)

A kitöltők közül legtöbben alapszakos hallgatók és döntően nappali munkarendben (71,4%) tanulnak, a kitöltők 23,8%-a levelezős hallgató (n=63). A kitöltők 80,6%-a állami ösztöndíjas képzésen vesz részt, csupán 11,3%-uk önköltséges formában tanul. 6,5%-uk jelenleg állami ösztöndíjas, de tanult önköltséges formában is (n=62). A legtöbben gazdaságtudomány és pedagógusképzés területén végzik tanulmányaikat, mely utóbbi különösen izgalmas terep a hallássérült személyek felvétele szempontjából. (5-6. táblázat)

5. táblázat: A válaszadók képzési szintek alapján történő megoszlása (db) (n=63)

Képzési szint	db	%
alapképzési szak (A)	40	63.5%
osztatlan mesterképzés (O)	8	12.7%
felsőoktatási szakképzés (F)	7	11.1%
mesterképzés (M)	7	11.1%
doktori képzés	1	1.6%

6. táblázat: A válaszadók képzési terület alapján történő megoszlása (db) (n=55)

Képzési terület	db	%
agrár (AGRÁR)	3	5.5%
bölcsészettudomány (BÖLCS)	3	5.5%
hitéleti (HIT)	1	1.8%
informatika (INFO)	3	5.5%
jogi és igazgatási (JOG)	3	5.5%
gazdaságtudományok (GAZD)	7	12.7%
műszaki (MŰSZ)	5	9.1%
művészet (MŰV)	3	5.5%
művészetközvetítés (MŰVK)	0	0%
nemzetvédelmi és katonai (KAT)	1	1.8%
orvos- és egészségtudomány (ORVOS)	6	10.9%
pedagógusképzés (PED)	9	16.4%
sporttudomány (SPORT)	3	5.5%
társadalomtudomány (TÁRS)	4	7.3%
természettudomány (TERM)	4	7.3%

A válaszadó hallgatók 68,3%-a igényelt a felsőoktatási felvételi eljárás során többletpontokat az esélyegyenlőség biztosítása kategóriában a fogyatékoság jogcímén, 19%-uk nem, míg 12,7%-uk nem tudta, hogy az esélyegyenlőség biztosítása kategóriában igényelhető. (n=63) Az igénylő hallgatók 100%-a megkapta a többletpontokat a felvételi jelentkezés elbírálásakor.

„Igen, de felvételi eljárás során nem tudtam érvényesíteni a két emelt szintű érettségi miatt (50-50 pont a 100-ból)”

A hallgatók 50%-a nem jelentkezett olyan szakra, amelynek részét képezte alkalmassági típusú vizsga, 12,9%-uk jelezte, hogy kifejezetten fogyatékosága miatt nem jelentkezett olyan szakra, amelynek részét képezte alkalmassági típusú vizsga. (n=62) A kérdőív kitért az alkalmassági vizsga típusaira és a közben felmerülő nehézségekre is. Az alkalmassági vizsgán résztvevő hallgatók 33,3%-nak volt valamilyen nehézsége az alkalmasságin a hallásállapotából kifolyólag.

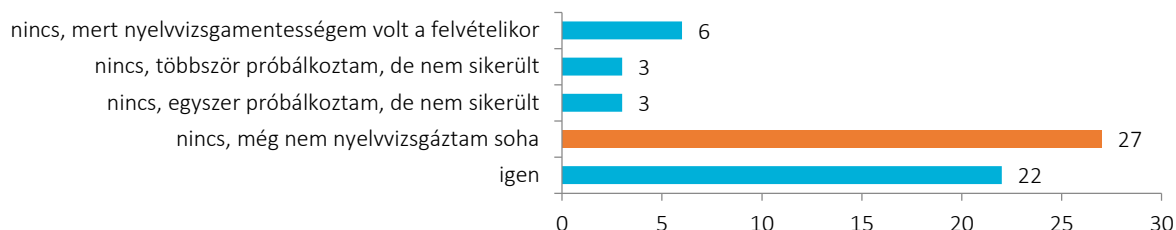
„Logopédus volt az egyik alkalmassági vizsgáztató és közölte, hogy orrhangon beszélek, sz hangot nem mindig ejtem jó, de a logopédus mellett volt egy főiskolás, aki azt mondta, hogy hallássérült vagyok és erről nem tehetek.”

„Nem hallottam hogy mi a feladat.”

„Halkan beszélt és kis szájmozgással az egyik vizsgáztató.”

A hallgatók 36,1%-a már rendelkezik nyelvvizsgával, 44,3%-uk nem és nem is nyelvvizsgázott még sosem. (n=61) (17. ábra) A kérdőív kitért a nyelvvizsga a típusára is.

17. ábra: Van valamilyen nyelvből nyelvvizsgád? (db) (n=61)

A felsőoktatási intézmény szolgáltatásai

A válaszadó hallgatók 55,6%-a regisztrált speciális szükségletű/fogyatékossgal élő hallgatóként a felsőoktatási intézményben, ahol tanul, 12,7%-uk nem tudta, hogy erre van lehetősége 6,3% nem regisztrált, de tervezi ezt a lépést tanulmányai alatt. (n=63)

A felsőoktatási intézmények hallgatók számára biztosított szolgáltatásaira általánosságban is rákérdeztünk, illetve szűkítve kifejezetten a fogyatékossgal élő hallgatók, azon belül is a hallássérült hallgatók számára biztosított szolgáltatásokra. (7. táblázat) A hallgatók 47,6%-a igénybe veszi a hallgatókat támogató általános szolgáltatásokat, 31,7%-uk ismeri a hallássérült hallgatókat támogató szolgáltatásokat és igénybe is veszi azokat. Nagyon fontos adat, hogy a hallgatók 39,7%-a nem tud ilyen, kifejezetten számára biztosított szolgáltatásokról. (n=63) A felsőoktatási intézményeknél jellemzően *szóbeli vizsgáról való felmentés, helyette írásbeli vizsga tétele, jegyzetelés, korrepetálás, mikrofon, adóvevő, eszközkölcsönzés, jegyzetelő szolgáltatás, jelynelvi tolmács biztosítása, előadásjegyzetek, diktafon, segítség ügyintézésben, személyi segítő, tréningek, programok, tablet, irodai szolgáltatások, munkavállalási tanácsadás* érhető el.

7. táblázat: A felsőoktatási intézmények által biztosított szolgáltatások (n=63)

A felsőoktatási intézmény, ahol tanulsz biztosít olyan általános, hallgatókat támogató szolgáltatásokat, melyeket igénybe tudsz venni?	db	%
igen, vannak ilyen szolgáltatások és igénybe is veszem őket	30	47.6%
igen, vannak ilyen szolgáltatások, de én nem veszem igénybe őket	10	15.9%
nem, nincsenek ilyen szolgáltatások	1	1.6%
nem tudok róluk	18	28.6%
nem volt/nincs szükségem semmilyen extra támogatásra, szolgáltatásra	4	6.3%
A felsőoktatási intézmény, ahol tanulsz biztosít olyan kifejezetten hallássérült hallgatókat támogató szolgáltatásokat, melyeket igénybe tudsz venni?	db	%
igen, vannak ilyen szolgáltatások és igénybe is veszem őket	20	31.7%
igen, vannak ilyen szolgáltatások, de én nem veszem igénybe őket	12	19%
nem, nincsenek ilyen szolgáltatások	5	7.9%
nem tudok róluk	25	39.7%
nem volt/nincs szükségem semmilyen extra támogatásra, szolgáltatásra	1	1.6%

A hallgatók 53,1%-át soha nem érte hátrányos megkülönböztetés, negatív diszkrimináció a felsőoktatásban hallássérülése miatt, 14,1%-uk ezt úgy érzi, hogy nem tudja megítélni, 10,9%-uk inkább pozitív diszkriminációról számolt be. 7,8%-uk jelezte, hogy sokszor élt meg negatív diszkriminációt, hátrányos helyzetű megkülönböztetést, 14,1%-uk esetében ritkán előfordulnak ilyen helyzetek. (n=64) A negatív diszkriminációt tapasztaló hallgatók 30,8%-a az intézmény vezetőjének

jelezte panaszát, 7,7%-uk az érdekvédelmi szervezethez fordult, 53,8%-uk semmit nem tett. Ennek oka 28,6%-uk válasza alapján, hogy nem tudták hová forduljanak ügyükkel, 42,9%-uk úgy érzi, hogy úgysem tudtak volna semmit tenni, bárkihez is fordultak volna, s ugyanennyien jelezték, hogy már hozzászoktak életük során ezekhez a helyzetekhez. 42,9%-uk jelölte meg azt is, hogy megítélése szerint nem volt olyan súlyú az eset, hogy lépést kellett volna tennie miatta. Van, aki félt, hogy kellemetlen, megalázó helyzetbe kerül, illetve hogy csak rosszabb helyzetbe fog kerülni, ha panaszt tesz. (n=7, több válasz volt megjelölhető)

A hallgatók 40,4%-a jelölte meg, hogy felmerülő nehézségek, akár diszkriminatív helyzetek esetén felkeresné a Siketek és Nagyothallók Országos Szövetségét (SINOSZ-t), a hazai hallássérült emberek érdekvédelmi szervezetét. (n=57)

Kifejezetten a tanárok, oktatók részéről a hallgatók 28,5% tapasztalt már negatív diszkriminációt, jellemzően a tantermi, jelenléti oktatás (50%), online oktatás (22,2%), vizsgahelyzet (27,8%), gyakorlat (44,4%), csoportmunka (16,7%) során. (n=63)

„Nem tudtam, hogy ilyen szituációval is meg lehet keresni a SINOSZ-t, ha tudtam volna, hozzájuk fordulnék, mert sajnos adódott/adódik ebből probléma az egyetemen.”

„Jelentősen kevesebb diszkriminációt tapasztaltam az egyetemen, mint az egyetem előtt. Gondolom itt könnyebb volt bizonyítani a kvalitásomat, habár így is többet kellett teljesítenem az átlagnál, hogy kérdés-kétely ne legyen alkalmasságom felől.”

„Tanárral konfliktus, pl. megkérem hogy beszéljen hangosabban, vagy a zh kérdést diktálja és nem értem és vissza kell kérdeznem..”

„Előfordult, talán egyszer olyan, hogy amit az órán elmondott a tanár azt szerette volna a vizsgán visszahallani, de hát a könyvből tanultam, így rosszabb jegyet adott.”

„A tanár nem volt hajlandó a segédeszközt (mikrofon) használni.”

„Nem támogat, általában tanárok nem engedi be a jelnyelvi tolmácsot a terembe”

„Volt olyan oktató, aki finoman szólva lehülyézt, amikor nem értettem a feladatot.”

A hallgatók 70,5%-nak soha nem volt felmentése eddigi, felsőoktatásban töltött idő alatt volt semmilyen tananyagegység vagy gyakorlati teljesítés alól a hallássérülése miatt. (n=61) (8. táblázat)

8. táblázat: Eddigi, felsőoktatásban töltött idő alatt volt felmentésed valamilyen tananyagegység vagy gyakorlati teljesítés alól a hallássérülésed miatt? (n=61)

Válaszok	db	%
igen, egyszer volt és én kértem a felmentésem	11	18%
igen, többször volt és minden alkalommal én kértem a felmentésem	2	3.3%
igen volt, a felsőoktatási intézmény oktatásszervezője javasolta, hogy éljek a felmentés lehetőségével	2	3.3%
igen volt, mert a részvételem nem valósulhatott volna meg akadálymentesen	0	0%
igen volt, az oktató nem támogatta a részvételem az akadálymentesség hiánya miatt	1	1.6%
igen volt, az oktatásszervező nem támogatta a részvételem az akadálymentesség hiánya miatt	1	1.6%
nem volt soha felmentésem	43	70.5%
nem, de tervezem a jövőben, hogy kérni fogok	2	3.3%

Akadálymentes tanulás kritériumai**„Igen, mi is képesek vagyunk rá!”**

A kérdőívben felsorolásra kerültek különböző személyi és tárgyi tényezők, melyek kapcsán arra kértük a kitöltőket, hogy 1-5-ig értékeljék azokat, hogy mennyire ítélik meg fontosnak a tanuláshoz, oktatáshoz való egyenlő esélyű hozzáférésben. A kérdésre összesen 2478 választ adtak a kitöltők. (9. táblázat)

9. táblázat: A tanuláshoz, oktatáshoz való egyenlő esélyű hozzáférés személyi és tárgyi feltételei (n=62)

Válaszok	db	%	Válaszok	db	%	Válaszok	db	%
INDUKCIÓS HUROK			FM RENDSZER, ADÓ-VEVŐ KÉSZÜLÉK			NAGY ELŐADÓBAN MIKROFON KIHELYEZÉSE		
1 - nem fontos	25	39.7%	1 - nem fontos	25	39.1%	1 - nem fontos	9	14.5%
2 - inkább nem fontos	10	15.9%	2 - inkább nem fontos	9	14.1%	2 - inkább nem fontos	4	6.5%
3 - inkább fontos	9	14.3%	3 - inkább fontos	10	15.6%	3 - inkább fontos	7	11.3%
4 - fontos	9	14.3%	4 - fontos	12	18.8%	4 - fontos	14	22.6%
5 - nagyon fontos	10	15.9%	5 - nagyon fontos	8	12.5%	5 - nagyon fontos	28	45.2%
n=63			n=64			n=62		
Válaszok	db	%	Válaszok	db	%	Válaszok	db	%
TANANYAG ÍROTT FORMÁBAN			JEGYZETELŐ SZOLGÁLTATÁS			JELNYELVI TOLMÁCS		
1 - nem fontos	1	1.6%	1 - nem fontos	3	4.8%	1 - nem fontos	9	14.5%
2 - inkább nem fontos	1	1.6%	2 - inkább nem fontos	9	14.5%	2 - inkább nem fontos	4	6.5%
3 - inkább fontos	1	1.6%	3 - inkább fontos	10	16.1%	3 - inkább fontos	7	11.3%
4 - fontos	10	16.4%	4 - fontos	15	24.2%	4 - fontos	14	22.6%
5 - nagyon fontos	48	78.7%	5 - nagyon fontos	25	40.3%	5 - nagyon fontos	28	45.2%
n=61			n=62			n=62		

Válaszok	db	%	Válaszok	db	%	Válaszok	db	%
ÍRÓTOLMÁCSOLÁS			RÉSZLETES ISMERTETŐK ÍRÁSBAN			ELŐRE ELKÉSZÍTETT VAGY ONLINE ELÉRHETŐ KÉPZÉSI ANYAGOK		
1 - nem fontos	28	45.2%	1 - nem fontos	4	6.5%	1 - nem fontos	2	3.2%
2 - inkább nem fontos	6	9.7%	2 - inkább nem fontos	1	1.6%	2 - inkább nem fontos	2	3.2%
3 - inkább fontos	4	6.5%	3 - inkább fontos	8	12.9%	3 - inkább fontos	7	11.3%
4 - fontos	10	16.1%	4 - fontos	17	27.4%	4 - fontos	10	16.1%
5 - nagyon fontos	14	22.6%	5 - nagyon fontos	32	51.6%	5 - nagyon fontos	41	66.1%
n=62			n=62			n=62		
Válaszok	db	%	Válaszok	db	%	Válaszok	db	%
JELNYELVET ISMERŐ KOMMUNIKÁCIÓS SEGÍTŐ			FELIRATOZÁS			HANGFELISMERŐ ESZKÖZ VAGY ALKALMAZÁS, MELY A BESZÉDET ÍROTT SZÖVEGGÉ ALAKÍTJA		
1 - nem fontos	33	53.2%	1 - nem fontos	3	4.8%	1 - nem fontos	14	22.6%
2 - inkább nem fontos	9	14.5%	2 - inkább nem fontos	6	9.7%	2 - inkább nem fontos	3	4.8%
3 - inkább fontos	2	3.2%	3 - inkább fontos	8	12.9%	3 - inkább fontos	9	14.5%
4 - fontos	8	12.9%	4 - fontos	15	24.2%	4 - fontos	16	25.8%
5 - nagyon fontos	10	16.1%	5 - nagyon fontos	30	48.4%	5 - nagyon fontos	20	32.3%
n=62			n=62			n=62		
Válaszok	db	%	Válaszok	db	%	Válaszok	db	%

EMPATIKUS OKTATÓ			SEGÍTŐ TANULÓTÁRSÁK			EGYÉNI KONZULTÁCIÓS LEHETŐSÉG AZ OKTATÓVAL		
1 - nem fontos	1	1.6%	1 - nem fontos	0	0%	1 - nem fontos	1	1.6%
2 - inkább nem fontos	0	0%	2 - inkább nem fontos	0	0%	2 - inkább nem fontos	4	6.5%
3 - inkább fontos	3	4.8%	3 - inkább fontos	6	9.7%	3 - inkább fontos	13	21%
4 - fontos	10	16.1%	4 - fontos	20	32.3%	4 - fontos	24	38.7%
5 - nagyon fontos	48	77.4%	5 - nagyon fontos	36	58.1%	5 - nagyon fontos	20	32.3%
n=62			n=62			n=62		
Válaszok	db	%	Válaszok	db	%	Válaszok	db	%
VISSZANÉZHETŐ ELŐADÁSVIDEÓK			ELEKTRONIKUSAN/NYOMTATOTT VERZIÓBAN ELÉRHETŐ TANANYAGOK			HANGOSAN BESZÉLŐ, JÓL ARTIKULÁLÓ OKTATÓ		
1 - nem fontos	2	3.2%	1 - nem fontos	0	0%	1 - nem fontos	0	0%
2 - inkább nem fontos	4	6.5%	2 - inkább nem fontos	0	0%	2 - inkább nem fontos	1	1.6%
3 - inkább fontos	7	11.3%	3 - inkább fontos	1	1.6%	3 - inkább fontos	7	11.3%
4 - fontos	14	22.6%	4 - fontos	14	22.6%	4 - fontos	14	22.6%
5 - nagyon fontos	35	56.5%	5 - nagyon fontos	47	75.8%	5 - nagyon fontos	40	64.5%
n=62			n=62			n=62		
Válaszok	db	%	Válaszok	db	%	Válaszok	db	%

ÍRÁSBAN VIZSGÁZTATÁS			TÖBB IDŐ BIZTOSÍTÁSA A VIZSGÁZTATÁS SORÁN			SZÜNETEK TÉNYLEGES BETARTÁSA		
1 - nem fontos	5	8.1%	1 - nem fontos	8	13.1%	1 - nem fontos	5	8.1%
2 - inkább nem fontos	5	8.1%	2 - inkább nem fontos	8	13.1%	2 - inkább nem fontos	9	14.5%
3 - inkább fontos	10	16.1%	3 - inkább fontos	7	11.5%	3 - inkább fontos	17	27.4%
4 - fontos	16	25.8%	4 - fontos	18	29.5%	4 - fontos	15	24.2%
5 - nagyon fontos	26	41.9%	5 - nagyon fontos	20	32.8%	5 - nagyon fontos	16	25.8%
n=62			n=61			n=62		
Válaszok	db	%	Válaszok	db	%	Válaszok	db	%
KÉPZETT, MÓDSZERTANILAG FELKÉSZÜLT OKTATÓK, KREATÍV TANÁROK			JÓ HALLÓKÉSZÜLÉK			LEGYEN KIVETÍTVE AZ ELŐADÁS		
1 - nem fontos	0	0%	1 - nem fontos	1	1.6%	1 - nem fontos	0	0%
2 - inkább nem fontos	2	3.2%	2 - inkább nem fontos	2	3.2%	2 - inkább nem fontos	2	3.3%
3 - inkább fontos	6	9.7%	3 - inkább fontos	4	6.5%	3 - inkább fontos	6	9.8%
4 - fontos	30	48.4%	4 - fontos	8	12.9%	4 - fontos	13	21.3%
5 - nagyon fontos	24	38.7%	5 - nagyon fontos	47	75.8%	5 - nagyon fontos	40	65.6%
n=62			n=62			n=61		
Válaszok	db	%	Válaszok	db	%	Válaszok	db	%

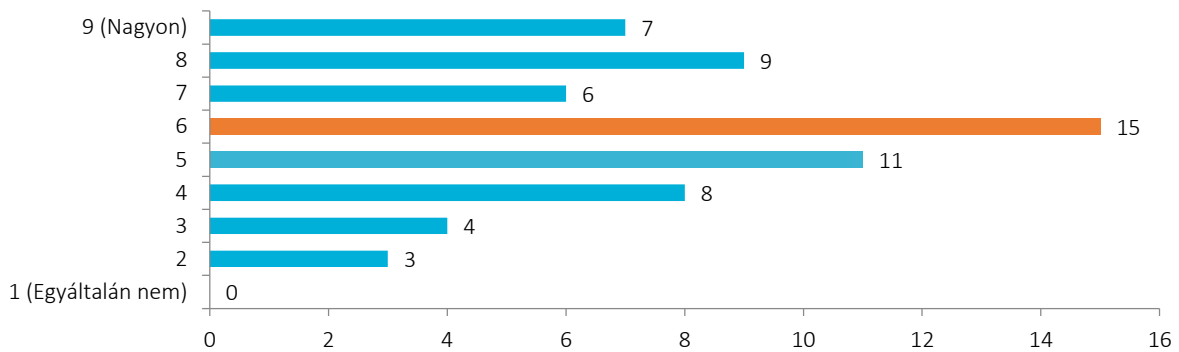
MEGFELELŐ MAGASSÁGÚ TÁBLA			VIZUÁLIS MEGJELENÍTÉS, KÉPI, PLUSZ GRAFIKAI ÁBRÁZOLÁSOK			MEGFELELŐ AKUSZTIKA		
1 - nem fontos	1	1.6%	1 - nem fontos	2	3.2%	1 - nem fontos	2	3.2%
2 - inkább nem fontos	4	6.5%	2 - inkább nem fontos	4	6.5%	2 - inkább nem fontos	4	6.5%
3 - inkább fontos	14	22.6%	3 - inkább fontos	10	16.1%	3 - inkább fontos	9	14.5%
4 - fontos	20	32.3%	4 - fontos	21	33.9%	4 - fontos	14	22.6%
5 - nagyon fontos	23	37.1%	5 - nagyon fontos	25	40.3%	5 - nagyon fontos	33	53.2%
n=62			n=62			n=62		
Válaszok	db	%	Válaszok	db	%	Válaszok	db	%
BESZÉD TORZÍTÁSA NÉLKÜLI KIHANGOSÍTÁS			ZAJTÓL MENTES KÖRNYEZET			FIZIKAI ELHELYEZKEDÉS MEGVÁLASZTÁSÁNAK LEHETŐSÉGE		
1 - nem fontos	6	9.7%	1 - nem fontos	2	3.2%	1 - nem fontos	3	4.8%
2 - inkább nem fontos	3	4.8%	2 - inkább nem fontos	2	3.2%	2 - inkább nem fontos	1	1.6%
3 - inkább fontos	5	8.1%	3 - inkább fontos	5	8.1%	3 - inkább fontos	10	16.1%
4 - fontos	14	22.6%	4 - fontos	22	35.5%	4 - fontos	27	43.5%
5 - nagyon fontos	34	54.8%	5 - nagyon fontos	31	50%	5 - nagyon fontos	21	33.9%
n=62			n=62			n=62		
Válaszok	db	%	Válaszok	db	%	Válaszok	db	%

MEGFELELŐ FÉNYVISZONYOK AZ ÓRÁN ÉS VIZSGAHELYZETBEN			SEGÍTSÉG A SZÖVEGÉRTÉSBEN, EGYSZERŰSÍTETT			MONDATSZERKEZETEK, IDEGEN SZAVAK MAGYAROSÍTÁSA		
1 - nem fontos	2	3.2%	1 - nem fontos	14	23%	1 - nem fontos	17	27.4%
2 - inkább nem fontos	3	4.8%	2 - inkább nem fontos	11	18%	2 - inkább nem fontos	12	19.4%
3 - inkább fontos	8	12.9%	3 - inkább fontos	9	14.8%	3 - inkább fontos	8	12.9%
4 - fontos	19	30.6%	4 - fontos	16	26.2%	4 - fontos	11	17.7%
5 - nagyon fontos	30	48.4%	5 - nagyon fontos	11	18%	5 - nagyon fontos	14	22.6%
n=62			n=61			n=62		
Válaszok	db	%	Válaszok	db	%	Válaszok	db	%
DIKTAFON			LAPTOP			FEJHALLGATÓ		
1 - nem fontos	23	37.1%	1 - nem fontos	5	8.1%	1 - nem fontos	21	33.9%
2 - inkább nem fontos	15	24.2%	2 - inkább nem fontos	7	11.3%	2 - inkább nem fontos	14	22.6%
3 - inkább fontos	8	12.9%	3 - inkább fontos	7	11.3%	3 - inkább fontos	5	8.1%
4 - fontos	10	16.1%	4 - fontos	20	32.3%	4 - fontos	13	21%
5 - nagyon fontos	6	9.7%	5 - nagyon fontos	23	37.1%	5 - nagyon fontos	9	14.5%
n=62			n=62			n=62		
Válaszok	db	%	Válaszok	db	%	Válaszok	db	%

MEGFIZETHETŐ AUDIO ESZKÖZÖK, NAGYOBB TÁMOGATÁS AZ ESZKÖZÖKRE			GYÓGYPEDAGÓGUS			MENTOR		
1 - nem fontos	15	24.6%	1 - nem fontos	23	37.1%	1 - nem fontos	13	21%
2 - inkább nem fontos	1	1.6%	2 - inkább nem fontos	12	19.4%	2 - inkább nem fontos	9	14.5%
3 - inkább fontos	8	13.1%	3 - inkább fontos	13	21%	3 - inkább fontos	16	25.8%
4 - fontos	17	27.9%	4 - fontos	10	16.1%	4 - fontos	14	22.6%
5 - nagyon fontos	20	32.8%	5 - nagyon fontos	4	6.5%	5 - nagyon fontos	10	16.1%
n=61			n=62			n=62		
Válaszok	db	%						
VEZETÉK NÉLKÜLI MIKROFON								
1 - nem fontos	21	33.9%						
2 - inkább nem fontos	6	9.7%						
3 - inkább fontos	10	16.1%						
4 - fontos	16	25.8%						
5 - nagyon fontos	9	14.5%						
n=62								

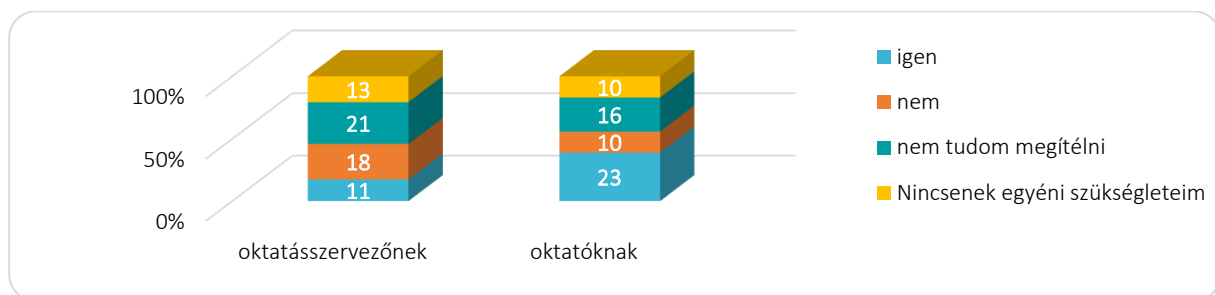
A kérdőívben fontosnak éreztük, hogy kitérjünk arra is, hogy a hallgatók eddigi tapasztalatai szerint mennyire törekszik az adott felsőoktatási intézmény, ahol tanul arra, hogy a képzései akadálymentes környezetben valósuljanak meg. (n=63) (18. ábra)

18. ábra: Az adott felsőoktatási intézmény mennyire figyel arra, hogy képzései akadálymentes környezetben valósuljanak meg (db) (n=63)

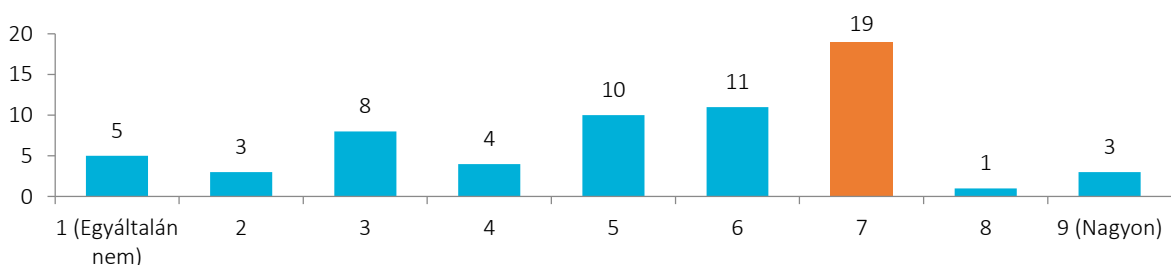
19. ábra: A hallássérüléséből fakadó esetlegesen felmerülő egyéni szükségleteid okoznak-e bármilyen nehézséget az oktatásszervezőnek és az oktatóidnak? (db) (n=64)

A hallgatók 36,5%-a érzi úgy, hogy az oktatóknak nehézséget okoznak a felmerülő speciális szükségleteik. (19. ábra) Kíváncsiak voltunk arra is, hogy az oktatók általánosságban mennyire felkészültek a hallgatók szerint a hallássérülésből fakadó esetleges egyéni szükségletekre. (20. ábra)

„Egy tanárom volt, aki nagyon segítőkész volt...talán azért, mert az ő témája pont az Esélyegyenlőség volt a PHD megszerzése során. Rendszerint nem használták a tanárok a kihangosítókat, mikrofonokat és még az első padban ülve is sokszor szenvedtem. Jegyzetet nem biztosítottak, de szerintem még ekkor nem is volt erre lehetőségük. És sajnos a diktafont sem használhattam, pedig külön kértem a hallássérulesem miatt. Az államvizsgám meg kész katasztrófa volt. Ott is felhívtam a figyelmüket, hogy hallássérült vagyok és tinnitus-szal élek, ami izgalom hatására tovább erősödik, tehát szeretnék az első körben vizsgázni. Utolsónak tettek be. Bocsánat, utolsó előttinek. Alig hallottam amit kérdeztek és a saját gondolataimat sem értettem, mert csak a zúgást hallottam a fülemben. Nagyon rossz volt akkor nekem.”

20. ábra: Az oktatóid általánosságban mennyire felkészültek a hallássérüléséből fakadó esetleges egyéni szükségleteidre? (db) (n=64)

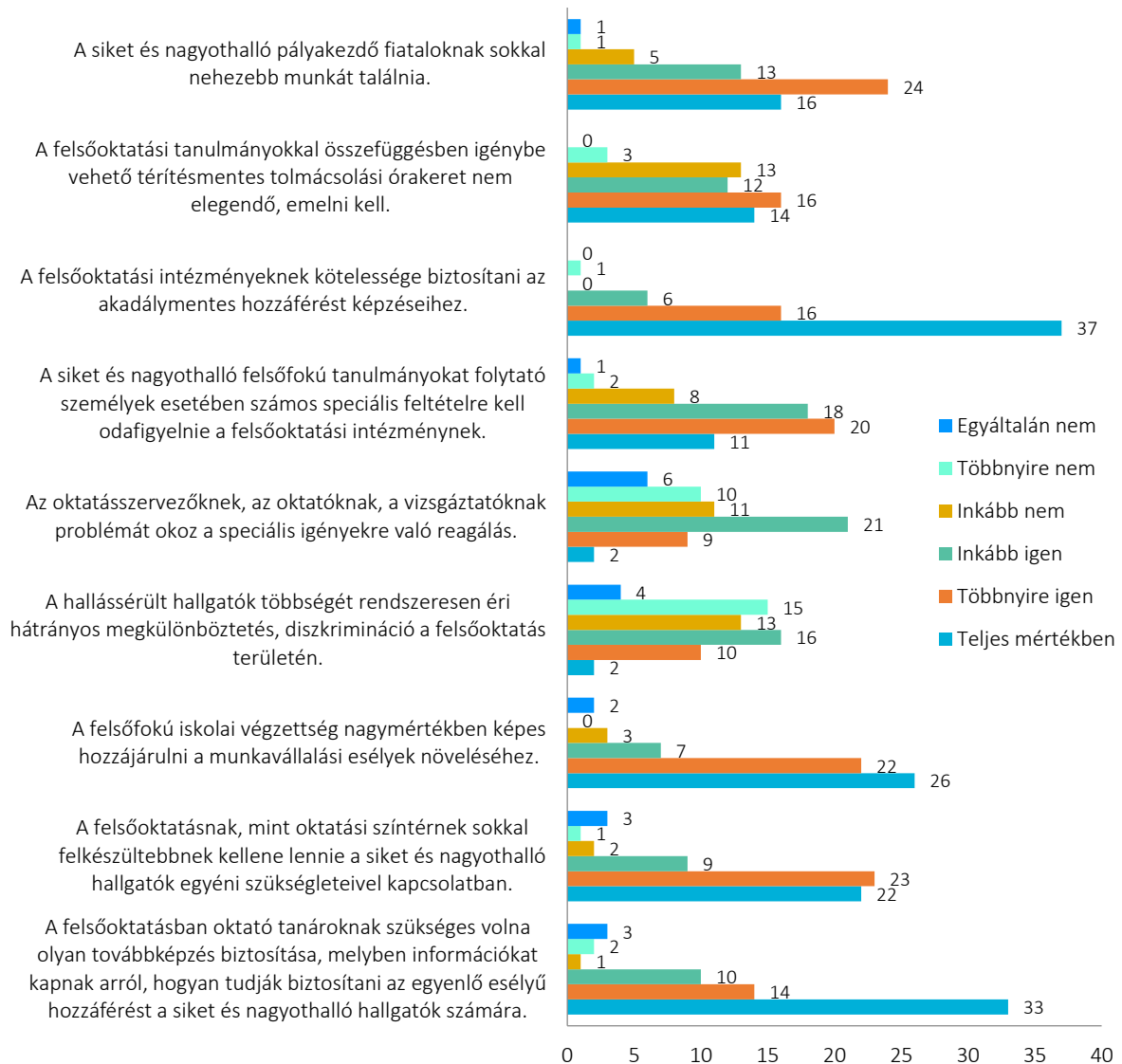
Nagyon izgalmas a kitöltések alapján látni azt, hogy a hallgatók közel 70%-a úgy érzi, hogy nincs szüksége jelyelvi tolmácsra az órákon, feltételezhetően amiatt, hogy a hallgatótársak biztosítják számukra az órai jegyzeteket. (10. táblázat) Azonban akik igényeltek jelyelvi- vagy írótolmácsszolgáltatást mindannyian elégedettek voltak a szolgáltatás minőségével. A hallgatók 83,3%-a a saját órakerete terhére rendeli meg a tolmácsszolgáltatást, míg 16,7%-uk számára a felsőoktatási intézmény állja a tolmácsszolgáltatás teljes költségét. (n=12) 25%-uk örülne, ha magasabb óraszám állna rendelkezésre, 16,7%-uk szerint egyáltalán nem elegendő a jelenleg rendelkezésre álló órakeret⁴.

10. táblázat: A felsőfokú tanulmányaid során vettél már igénybe tolmácsszolgáltatást? (n=60)

Válaszok	db	%
igen, rendszeresen szoktam jelyelvi tolmácsolást igényelni az óráimra	6	10%
igen, rendszeresen szoktam írótolmácsolást igényelni az óráimra	1	1.7%
igen, rendszeresen szoktam mindkét típusú tolmácsszolgáltatást igényelni	0	0%
igen, alkalmanként, ritkán szoktam jelyelvi tolmácsot igényelni az óráimra	0	0%
igen, alkalmanként, ritkán szoktam írótolmácsolást igényelni az óráimra	4	6.7%
igen, alkalmanként, ritkán szoktam mindkét típusú szolgáltatást igényelni	1	1.7%
nem, soha nem rendel sem író-, sem jelyelvi tolmácsot, mert nincs rá szükségem	22	36.7%
szeretnék rendelni, de nem biztosít írótolmácsolást a helyi jelyelvi tolmácsszolgálat	0	0%
szeretnék rendelni, de nem vállalja a helyi tolmácsszolgálat az írótolmácsolásra vonatkozó rendeléseket	1	1.7%
nem szoktam rendelni, mert a hallgatótársaim jegyzetét mindig elkérem	17	28.3%
nem szoktam rendelni, mert a felsőoktatási intézmény, ahol tanulok, biztosít jegyzetelő szolgáltatást	1	1.7%
nem ismerem ezeket a szolgáltatásokat, nem tudom hogyan kell igénybe venni	7	11.7%

A kérdőívben elhelyeztünk egy Likert-skálát, melyben 9 állítással kapcsolatban kértük a kitöltőket, hogy adjanak arra visszajelzést, hogy mennyire értenek egyet az abban foglaltakkal. 63 válaszadó 540 választ adott a kérdésre. (n=63) (21. ábra)

⁴ A hallgatói jogviszonnal összefüggésben a felsőoktatási hallgatói jogviszonyban álló személy részére szemeszterenként 60 óra. A speciális órakeretek a Jtv. 5. § (2) bekezdésének a), b), c) pontja szerinti okiratok, igazolások bemutatásával vehetők igénybe. (Jmr. 39. § (2) bekezdés). Az okiratokat, igazolásokat az első, speciális órakeret terhére igénybe vett térítésmentes jelyelvi tolmácsolás megkezdése előtt kell bemutatni a szakmai vezető jelyelvi tolmácsnak. (Jmr. 39. § (3) bekezdés)

21. ábra: 56. kérdéshez tartozó Likert-skála eredményei (db) (n=63)

COVID19 tapasztalatok

“Amikor volt egy pár hónap "hibrid oktatás" címszó alatt, az volt a legrosszabb. Mindenki maszkban volt, emiatt semmit nem értettem, amikor ott voltam, mert a szájról olvasás nem volt lehetőség. Szóval összességében az online oktatás alatt sokkal könnyebb volt követni az órákat, mint élőben, viszont a hibrid, maszkos verzió tragikus volt.”

A kérdőív nem hagyhatta ki azt sem, hogy megvizsgáljuk a koronavírus járvány miatt életbe lépő online oktatás kapcsán gyűjtött tapasztalatokat. A hallgatók alapvetően pozitívan ítélik meg, ahogyan a tanulmányuk helyszínéül szolgáló felsőoktatási intézmény megoldotta a koronavírus miatti online oktatásra történő átállást vagy hibrid oktatást.

Kíváncsiak voltunk arra, hogy az oktatók milyen felületeket használtak és azok közül a hallássérült hallgatók melyik felületeket ítélik a legjobbnak. (11-12. táblázat)

11. táblázat: Milyen kommunikációs felületeket használtak a tanáraid az online oktatás, a digitális munkarend során? (db/%) (n=59)

Online oktatás során használt felületek	db	%
A felsőoktatási intézmény saját belső felülete (pl.: SZTE Coospace BBB, stb.)	22	37.3%
Google Meets	13	22%
Google Hangouts	2	3.4%
Google Dokumentum	3	5.1%
Google Diák	3	5.1%
Google Űrlap	0	0%
Slideshare	0	0%
Discord	6	10.2%
Mentimeter	4	6.8%
Edmodo	0	0%
Quizizz	2	3.4%
TeamSpeak	2	3.4%
Canvas	9	15.3%
Skype	17	28.8%
Learningapps	2	3.4%
Plickers	0	0%
Redmenta	6	10.2%
Prezi	3	5.1%
Evernote	0	0%
Kahoot	8	13.6%
Microsoft Teams	36	61%
Zoom	27	45.8%
Cisco Webex	4	6.8%
Cisco Webex	2	3.4%
Facebook Messenger	9	15.3%
Facebook csoport	12	20.3%

12. táblázat: Online felületek, melyeket a hallássérült hallgatók jónak ítélnék meg tapasztalataik alapján (db/%) (n=55)

Online oktatás során használt felületek	db	%
A felsőoktatási intézmény saját belső felülete (pl.: SZTE Coospace BBB, stb.)	15	27.3%
Google Meets	14	25.5%
Google Hangouts	2	3.6%
Google Dokumentum	8	14.5%
Google Diák	4	7.3%
Google Űrlap	3	5.5%
Slideshare	0	0%
Discord	7	12.7%
Mentimeter	4	7.3%
Edmodo	0	0%
Quizizz	0	0%
TeamSpeak	3	5.5%
Canvas	8	14.5%
Skype	6	10.9%
Learningapps	2	3.6%
Plickers	0	0%
Redmenta	4	7.3%
Prezi	8	14.5%
Evernote	0	0%
Kahoot	8	14.5%
Microsoft Teams	30	54.5%
Zoom	21	38.2%
Cisco Webex	3	5.5%
Facebook Messenger	12	21.8%
Facebook csoport	16	29.1%

“Minél több anyagot le kellene adni jegyzet formájában a hallgatóknak”

„Ha előadást /órát tartanak, mindenképpen kapcsoljanak kamerát is, biztosítva ezzel a szájról olvasás lehetőségét. Amennyiben PowerPoint segítségével tartja az órát, ossza meg a képernyőjét, hogy én, mint hallgató is láthassam az írásos anyagot.,,

„Nagyon fontosnak tartom, hogy a tanárok megfelelően artikuláltnak, kamera felé fordulva beszéljenek oktatás során.”

„Jobban artikuláljanak, ne hadarjanak.,,

„Jó technikai felszereltséget, megfelelő fényviszonyok, helyes testtartás, elhelyezkedés a kamera előtt a jól látható artikuláció miatt. Az előadásról írásos anyag, előadás alatt jelnyelvi vagy írótolmácsolás biztosítása.”

„Az artikuláció, a hangerő, mikrofon használata és az írott anyag biztosítása, órai felvétel visszánézési lehetősége sokat segítene.”

A hallgatók tapasztalatai alapján az online oktatás során az egyenlő esélyű tanulási lehetőséget az online zajló órákon és vizsgákon leginkább a hallókészülékük biztosította, a megfelelő internetkapcsolat, a vetített, képernyőn megosztott prezentációk, az oktatók által biztosított írásos anyagok, a chatfelület, a jó hangminőség, a csoporttársak jegyzetei és a tanárok empátikus hozzáállás jelentette. (13. táblázat)

13. táblázat: Az online oktatás során mi támogatta számodra az egyenlő esélyű tanulási lehetőséget az online zajló órákon, vizsgákon? (db/%) (n=53)

Válaszok	db	%
a hallókészülékem	39	73.6%
a tanárim empátikus hozzáállása	24	45.3%
jó hangminőség	33	62.3%
jelnyelvi tolmácsolás	3	5.7%
csoporttársaim jegyzetei	20	37.7%
megfelelő online szintér használata az órákon	9	17%
a chatfelület használata	23	43.4%
elegendő írásos anyag biztosítása az oktató részéről	25	47.2%
az oktatók órán kívüli elérhetősége	11	20.8%
vetített, képernyőn megosztott prezentáció	30	56.6%
írásbeli vizsga lehetősége szóbeli vizsga helyett	10	18.9%
szóbeli vizsga írótolmáccsal	0	0%
szóbeli vizsga jelnyelvi tolmácsolással	3	5.7%
megfelelő fejhallgató	12	22.6%
adó-vevő (pl. Roger Pen)	1	1.9%
megfelelő internetkapcsolat	27	50.9%
készülékbe vezethető kábel	4	7.5%
külső hangszóró	4	7.5%
fejhallgató	3	5.7%
T-állás a hallókészülékben	2	3.8%
Bluetooth	7	13.2%

„Megfelelő írásos anyag közzététele nagyon fontos, illetve a feliratos videók is sokat segítenek”

„Idegen szó használatakor a tanárok a chatben leírták és figyeltek, hogy tudom e követni,,

„Egyéb streamer szolgáltatásokat is vessenek górcső alá (pl. Twitch); kérdezzék meg a tapasztalt streamereket, hogy milyen mikrofonokat használjanak az érthetőség céljából. Az egyetem meg bocsássa rendelkezésre ezeket az eszközöket az online előadásokhoz.”

Az online oktatás során leginkább a rossz hangminőség (64%), a kép és a hang közötti elcsúszás (46%) jelentette a nehézséget. (n=50)

„Hibrid oktatás megjelenésekor, amikor egy visszhangos teremben 5-7 ember beszélt egy helyen követhetetlen.”

„Teams-ban kicsi a képernyő, nem látom az arcát es nehéz szájról olvasni. Nem tudom soha mikor kerülök sorban, többször órákat varom es úgy befejeződik az óra hogy kimaradok. Van hogy tanár nem kapcsolja a kamerát. Írásban ilyenkor könnyebb nekem de többször nem kapok írásos anyagot. Maximum csak arra figyelek nekem mit mond hogy válaszoljam.”

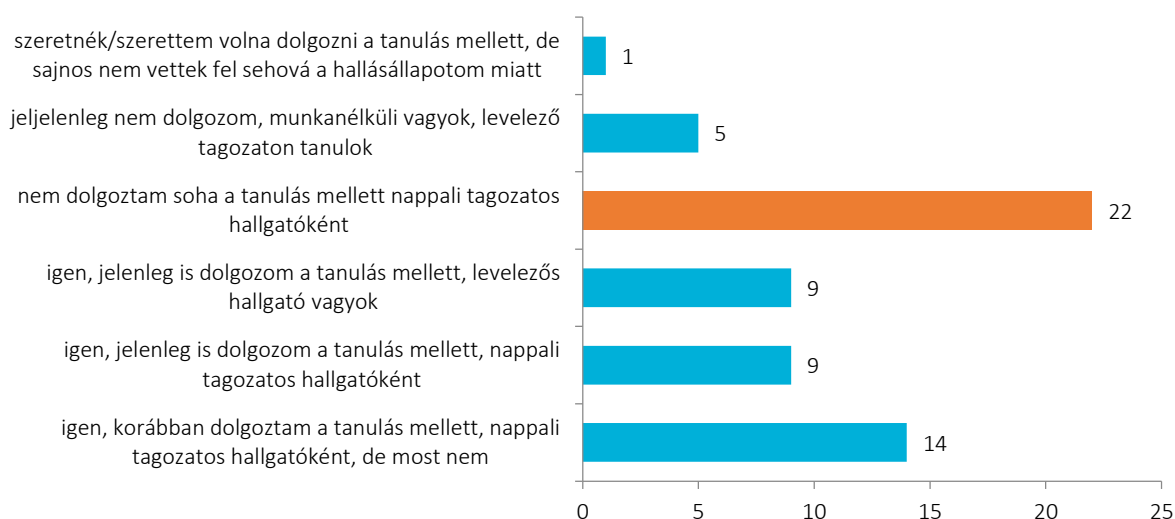
A hallgatók 12,5%-a több, 5,4%-a egy feliratozó, beszédfelismerő alkalmazást próbált ki az online órákon (pl. Google Átírás programja, Alrite feliratozó program), 33,9%-a nem ismer ilyen alkalmazásokat. (n=56)

„Azonnali átírás, sajnos nem tökéletes. Mivel rossz minőségű hangot és gyors beszédet nem képes felismerni. Előfordul, hogy nem azt írja, amit valójában mondott.”

Gyakornoki programok, duális képzés, ösztöndíjak

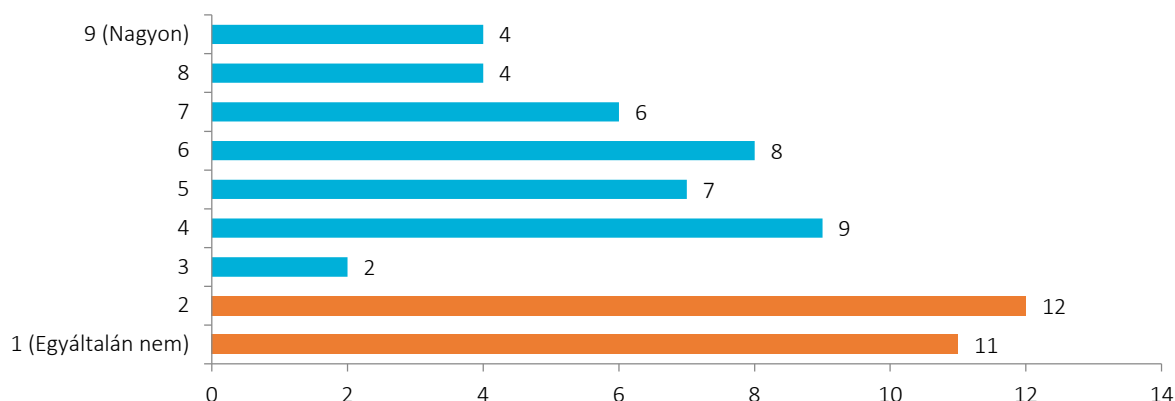
A kérdőív kitért a felsőoktatásban végzett tanulmányok melletti munkavégzésre is. A válaszadók 36,7%-a nem dolgozott soha a tanulás mellett nappali tagozatos hallgatóként. (n=60) (22. ábra) A hallgatók 54,7%-a részesül valamilyen típusú ösztöndíjban. (n=64)

22. ábra: Dolgozol vagy dolgoztál már valahol a tanulás mellett hallgatóként? (db) (n=60)

A hallgatók 38,7%-a volt már gyakornok valamilyen cégnél, 16,1%-uk nem, de nagyon szeretne. (n=62) A kitöltők 6,3%-ának utasították el jelentkezését egy gyakornoki helyre történő jelentkezésnél arra hivatkozva, hogy hallássérült személy, 25,4%-uk nem tudja ezt megítélni. (n=63) A hallgatók által végzett szakok 90,6%-a esetében kötelező a szakmai gyakorlat teljesítése (n=64), véleményük megoszlik abban a kérdésben, hogy mennyire jelent nehézséget a szakmai gyakorlati hely/gyakornoki hely megtalálásában és megszerzésében a hallássérülés. (23. ábra)

23. ábra: Szerinted mennyire jelent nehézséget a szakmai gyakorlati hely/gyakornoki hely megtalálásában és megszerzésében a hallássérülésed? (db) (n=63)

Külföldön eddig csupán 5 hallgató tanult (Németország, Lengyelország, Spanyolország, Dánia), de a kitöltők 19%-a nagyon szeretne. (n=63) A kitöltők közül 6 hallgató vett már részt valamilyen mobilitási programban, de a kitöltők 21%-a jelezte, hogy nagyon szeretne részt venni hasonló programban. (n=62)

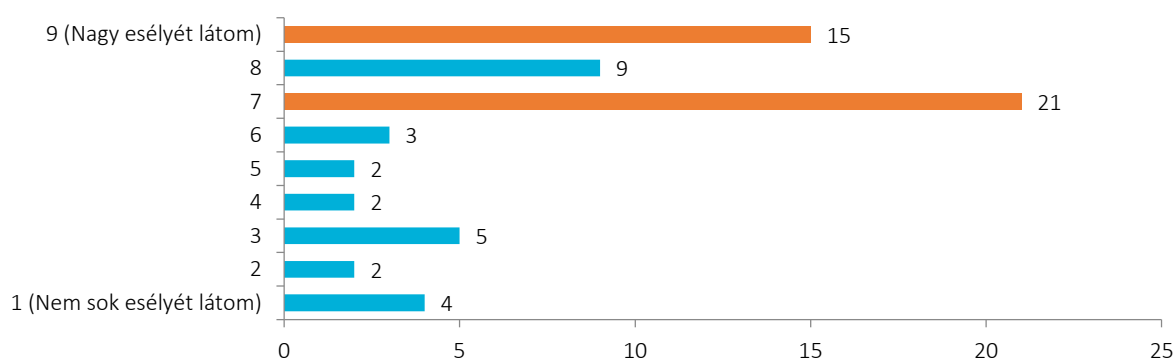
Karriertervek

„A mi álmaink is megvalósíthatóak!”

A hallgatók válaszai alapján a felsőoktatási intézmények 42,2%-ban elérhető karriertanácsadás, 45,3%-uk nem tud erről (n=64). Eddig jellemzően nem vették igénybe ezt a szolgáltatást. A hallgatók 14,3%-ának válaszai alapján a felsőoktatási intézményben kifejezetten fogyatékossgal élő hallgatók számára szóló karriertanácsadás is rendelkezésre áll. (n=63)

A hallgatók 41,3%-a nagyon szívesen, 38,1%-a inkább részt venne olyan programokon, mely segítheti őket az elhelyezkedésben. (n=63) A hallgatók jövőbeli elhelyezkedésükkel kapcsolatban pozitívak, úgy érzik, hogy van esélyük arra, hogy a tanult szakmájukban helyezkedjenek majd el. (24. ábra)

24. ábra: Szerinted milyen esélyed van arra, hogy a tanult szakmádban elhelyezkedj? (db) (n=63)

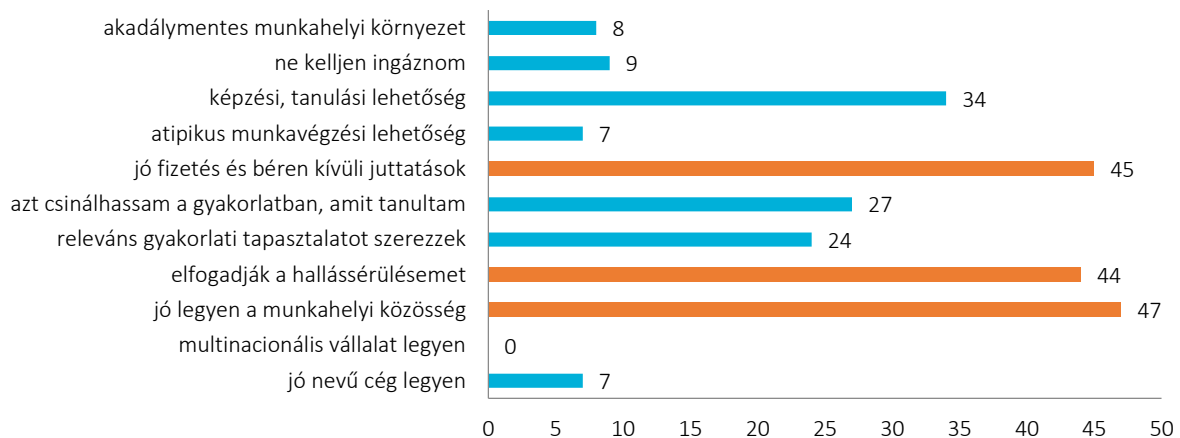

Nem meglepő módon a leendő munkahellyel kapcsolatosan kiemelten fontos a jó munkahelyi közösség és az hogy a kollégák elfogadják a hallásállapotukat és kommunikációs szükségleteiket. (25. ábra) A minta megoszlik arra vonatkozóan, hogy mennyire aggódnak a hallgatók hogy a hallásállapotuk miatt nehezebben sikerül majd munkahelyet találniuk. (14. táblázat)

„Szeretném ha érdekes lenne a munka de legjobb lenne saját vállalkozást elindítani, megtalálni hasonlóan gondolkozó partnereket - barátokat.”

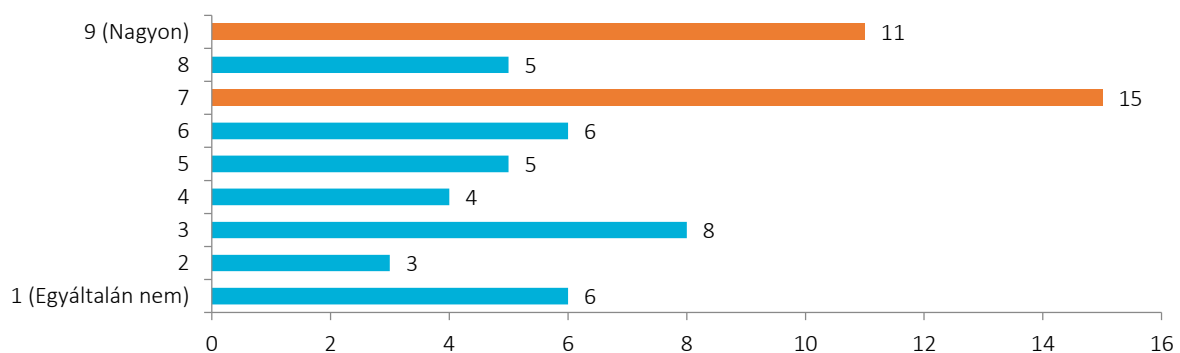
„Csak helyezkedjen el :) ennyi.”

„Ne kelljen használnom a hallásom.”

25. ábra: Szerinted milyen esélyed van arra, hogy a tanult szakmádban elhelyezkedj? (db) (n=63)**14. táblázat:** Van benned aggodalom amiatt, hogy a hallásállapotod miatt nehezebben sikerül majd munkahelyet találnod? (db/%) (n=53)

Válaszok	db	%
1 (Egyáltalán nem)	10	16.4%
2	4	6.6%
3	4	6.6%
4	3	4.9%
5	8	13.1%
6	7	11.5%
7	9	14.8%
8	8	13.1%
9 (Nagyon aggódom emiatt)	8	13.1%

A hallgatók a válaszaik alapján tudatosan készülnek a pályakezdésre és az álláskeresésre, közel 33%-uk már volt is gyakornok valamilyen cégnél (26. ábra).

26. ábra: Szerinted mennyire készülsz tudatosan az álláskeresésre, a pályakezdésre? (db) (n=63)

Öröm, hogy a hallgatók jelentő része ismeri a SINOSZ Akadályugrás⁵ munkaerő-piaci szolgáltatását vagy hallott már róla. A szolgáltatás célja a hídépítés a siket és nagyothalló álláskereső és a lehetőséget biztosító vállalatok, munkaadók között. (15. táblázat)

15. táblázat: Ismered a SINOSZ Akadályugrás szolgáltatását? (db/%) (n=64)

Válaszok	db	%
igen	24	37.5%
nem	26	40.6%
nem, de hallottam már róla	14	21.9%

Összefoglalás

A fogyatékossgal élő személyek jogairól szóló ENSZ Egyezmény – melyet Magyarország elsőként ratifikált – 24. cikke kimondja, hogy a „részes államok elismerik a fogyatékossgal élő személyek oktatáshoz való jogát. E jog hátrányos megkülönböztetés nélküli, az egyenlő esélyek alapján történő megvalósítása céljából a részes államok befogadó oktatási rendszert biztosítanak minden szinten, továbbá élethosszig tartó tanulási lehetőséget nyújtanak” és biztosítják „hogy a fogyatékossgal élő személyek hátrányos megkülönböztetés nélkül és másokkal azonos alapon férnek hozzá az általános felsőfokú oktatáshoz, a szakképzéshez, felnőttoktatáshoz és élethosszig tartó tanuláshoz. E célból biztosítják az ésszerű alkalmazkodást a fogyatékossgal élő személyek számára”.

A tanulmányban bemutatott ÚNKP kutatás⁶ célja, hogy megvizsgáljuk a felsőoktatásban tanuló siket és nagyothalló hallgatók pályaválasztását érintő és a felsőoktatásban szerzett komplex tapasztalait. A kutatás eredményei aktuális információkat biztosíthatnak a felsőoktatás számára, hogyan tudja még hatékonyabban biztosítani a hallássérült hallgatók egyenlő esélyű hozzáférését, ezáltal pedig hatékonyabban segíteni munkaerő-piaci és társadalmi inklúziójukat, sikeres karrerútjukat. A kutatás hasznos információkat szolgáltat a jelnyelvi tolmácsok továbbképzéséhez is (*felsőoktatás területén végzett tolmácsolási tevékenység – visszacsatolás*) és támogathatja a hatékonyabb kommunikációt a felsőoktatás, a civil szféra és az érintett személyek között.

A kapott válaszok alapján a hallássérült hallgatók 98%-a véli úgy, hogy a felsőoktatási intézményeknek kötelessége biztosítani az akadálymentes hozzáférést képzéseikhez (n=63) és fontos üzenet, hogy 90%-uk úgy érzi, hogy a felsőoktatásban oktató tanároknak szükséges volna olyan továbbképzés biztosítása, melyben információkat kapnak arról, hogyan tudják biztosítani az egyenlő esélyű hozzáférést a siket és nagyothalló hallgatók számára (n=63). Szintén 90%-uk véli úgy, hogy a felsőoktatásnak, mint oktatási színtérnek sokkal felkészültebbnek kellene lennie a siket és nagyothalló hallgatók egyéni szükségleteivel kapcsolatban. (n=63)

A kitöltők 92%-a szerint a felsőfokú iskolai végzettség nagymértékben képes hozzájárulni a munkavállalási esélyek növeléséhez, de 89%-uk vélekedik úgy, hogy a siket és nagyothalló pályakezdő fiataloknak sokkal nehezebb munkát találnia. (n=63) A munka fontos része mindannyiunk életének, mindenki szeretné megtalálni az ideális munkahelyét és munkáját, amit örömmel végez, de messze még a cél, hogy minden aktív korú siket és nagyothalló személy a képességének és végzettségének megfelelő állást töltsön be. Már a pályaaorientáció, a felsőoktatásban folytatott tanulmányok során is az oktatási rendszer szereplőinek gondolnia arra, hogy azon kevés hallássérült fiatal, aki eljut a felsőoktatásba és teljesíti a követelményeket kilép majd a munkaerőpiacra, ahol a Közösség gyakran találkozik elutasítással. Kiemelten fontos, hogy a munka világában a kompetencia alapú kiválasztás domináljon és az egyenlő bánásmód elve érvényesüljön: *a képesség, a tudás, a tehetség számítson,*

⁵ <https://akadalyugras.hu/>

⁶ AZ INNOVÁCIÓS ÉS TECHNOLÓGIAI MINISZTERIUM ÚNKP-20-4 - KÓDSZÁMÚ ÚJ NEMZETI KIVÁLÓSÁG PROGRAMJÁNAK A NEMZETI KUTATÁSI,

hiszen a kommunikáció akadálymentesítésének biztosításával megteremthetőek az egyenlő esélyek az élet minden területén.

A fogyatékossgal élő személyek életútja a megélhetést biztosító végzettség megszerzéséig számtalan átugrandó akadállyal tüzdel, ezért fontos, hogy az oktatást-képzést támogató szakpolitikák az egész életen át tartó tanulás egyes szakaszait összefüggő folyamatként, komplexen kezeljék és összehangoltan tervezzék a szükséges fejlesztéseket. Mindez hozzájárulhat a későbbi munkahelyszerzéshez, az önálló életpálya kialakításához és a fogyatékossgal élő személyek valódi társadalmi inklúziójához. A felsőoktatás számára kiemelten fontos feladat, hogy meg tudjon felelni a hallgatók diverzitásának és hogy hozzájáruljon azon inkluzív szemlélet kialakításához, amely mindenki számára biztosítja az egyenlő esélyeket és a lehetőséget önmaga fejlesztésére.

Felhasznált szakirodalom

- Baradits-Szabó, V. és Boros-Popovics, R. (2017): *A sajátos képzési igényű, fogyatékos egyetemista hallgatók karriertámogatási lehetőségei*. Munkaerőpiacon Maradás Egyesület.
- Barakonyi, E. és Pankász, B. (2019): A felsőoktatási intézmények gyakorlata a fogyatékos hallgatók esélyegyenlőségének biztosításban, *Munkaügyi Szemle*, 3, 20–38.
- Bartha Csilla–Hattyár Helga és Szabó Mária Helga (2006): A magyar-országi siketek közössége és a magyarországi jelnyelv. In: Kiefer Ferenc (főszerk.) *A magyar nyelv*. Budapest, Akadémiai Kiadó
- Braswell-Burris és Patrice A. (2010): *Factors Affecting the Educational and Personal Success of Deaf or Hard of Hearing Individuals*. Dissertation. San Diego State University.
- Cserti-Szauer, Cs., Galambos, K. és Papp, G. (2016): Pályaorientáció és életpálya-tervezés sajátos nevelési igényű fiatalok számára a hazai képzési gyakorlatban. *Iskolakultúra*, 26, (5), 17-24.
- Demjén, Z. és Szabó, T. (2016): Fejlesztési lehetőségek a fogyatékossgal élő hallgatók segítésében. *Iskolakultúra*, 26, (5), 25-35.
- Farkas, É. és Henczi, L. (2014): *A felnőttképzés új szabályozása: felnőttképzési kézikönyv*. Budapest: Magyar Kereskedelmi és Iparkamara.
- Gyurina, É., Kovács, A., Kun, Zs. és Perlusz, A. (2012): *Ráhangelés*. A hallássérült fiatalok eredményes munkába állítása érdekében a pályaorientációt és a szakképzést segítő szolgáltatáscsomag kidolgozásának a támogatása című projekt zárókiadványa. Budapest: FSZK Nonprofit Kft.
- Hangya, D. (2019): *„Egyenlő partner szeretnék lenni!”* Fogyatékossgal élő felnőttek iskolarendszeren kívüli felnőttképzéshez való egyenlő esélyű hozzáféréseinek komplex vizsgálata. Doktori disszertáció. Budapest: ELTE PPK Neveléstudományi Doktori Iskola.
- Hegyi-Halmos, N. (2018): *Mi a pálya? Az iskolai pályaorientáció szerepe és gyakorlata a hazai gimnáziumokban*. Budapest: ELTE.
- Holecz M. – Ökrös F. és Bartha Cs. (2017): A siketek és nagyothallók munkaerőpiaci és személyes sikerének nyelvi és nyelvi szocializációs tényezői. *Anyanyelv-pedagógia*, 10 (3)
- Horváth, Z. (2019): Fogyatékossgal élő hallgatók a felsőoktatásban. In Bányai Borbála – Fazekas Ágnes Sarolta – Sándor Anikó – Hernádi Ilona (szerk.): *Szabálytalan kontúrok Fogyatékossgtudomány Magyarországon* (pp. 258–266.). Budapest: ELTE BGGYK.
- Hrabéczy, A. és Pusztai, G. (2020): Fogyatékossgal élő hallgatók tanulmányi pályafutása a felsőoktatási adminisztratív adatok tükrében. *Iskolakultúra*, 30(11), 3-23. <https://doi.org/10.14232/ISKKULT.2020.11.3>
- Központi Statisztikai Hivatal (2014): *2011. évi Népszámlálás 11. Fogyatékossgal élők*. Budapest: KSH. http://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/nepsz2011/nepsz_11_2011.pdf (utolsó letöltés: 2018.09.23.)
- Laki I. (2015): A felsőoktatás hallgatói – a fogyatékossgal élő hallgatók felsőfokú tanulmányai. In Karlovitz J. (szerk.), *Fejlődő jogrendszer és gazdasági környezet a változó társadalomban*. Komárno: International Research Institute.

- Nagyné Nyikes, N. (2019): Fogytékosságügyi szolgáltatások a Közép-európai Egyetemen In Bányai Borbála – Fazekas Ágnes Sarolta – Sándor Anikó – Hernádi Ilona (szerk. *Szabálytalan kontúrok. Fogytékosságtudomány Magyarországon* (pp. 250–258.): Budapest: ELTE BGGYK.
- Nagyné, Schiffer Cs. (2019): Speciális szükségletű hallgatók az ELTE gyógypedagógus képzésében – szolgáltatások és policy In Bányai Borbála – Fazekas Ágnes Sarolta – Sándor Anikó – Hernádi Ilona (szerk.): *Szabálytalan kontúrok. Fogytékosságtudomány Magyarországon* (pp. 258–266.): Budapest: ELTE BGGYK.
- Perkins-Dock, Robin E. – Battle, Terrilyn R. – Edgerton, Jaleassia M. és McNeill, Jaqueline N. (2015): A Survey of Barriers to Employment for Individuals who are Deaf. *JADARA* 49(2): 1–20.
- Pusztai, G. és Szabó, D. (2014): Felsőoktatási hallgatók és fogytékossággal élő társaik. *Kapocs*, 13 (4), 23–36
- RIT (Rochester Institute of Technology) (2017): *Collaboratory: Earnings by Education*. <http://www.ntid.rit.edu/collaboratory/economics/earnings> (utolsó letöltés: 2020.05.01.)
- Sándor, A. (2018): *Magas támogatási szükséglettel élő személyek önrendelkezési lehetőségei*. Doktori disszertáció. Budapest: ELTE PPK Neveléstudományi Doktori Iskola.
- Schley, Sara – Walter, Gerard G. – Weathers, Robert R. II – Hemmeter, Jeffrey –Hennessey, John C. és Burkhauser, Richard V. (2011): Effect of Postsecondary Education on the Economic Status of Persons Who Are Deaf or Hard of Hearing. *Journal of Deaf Studies and Deaf Education* 16(4): 524–536.
- Séllei, B. (2018): Szemléleti akadálymentesség a felsőoktatásban. *Opus et Educatio*, 2018. Vol5. No1.
- Super, D. E. (1957): *The Psychology of Careers. An Introduction to Vocational Development*. Oxford, England: Harper & Bros.
- Szauer, Cs., Dávid, A., Fehér, I. és Végh, K. (2011): Lisszaboni célkitűzések és a Koppenhágai folyamat, avagy hogyan segítheti az értelmi fogytékos diákok munkaerő-piaci beilleszkedését a modernizálódó európai és hazai szakképzési rendszer. In Papp Gabriella (szerk.): *A diagnózistól a foglalkozási rehabilitációig: Új utak és eredmények a tanulásban akadályozott személyek gyógypedagógiájában* (pp. 163–184.): Budapest: ELTE BGGYK.
- Szekeres, Á. (2014): *A sajátos nevelési igényű (SNI) fiatalok lemorzsolódása*. Kézirat. QALL projekt. Budapest. http://oktataskepzes.tka.hu/content/documents/Projektek/2013/QALL/snis_fiatalok_lemorzsolodasa_final.pdf (utolsó letöltés: 2019.02.01.)
- Szellő, J. (szerk.) (2015): *Fogytékos és egészségkárosodott fiatalok pályaaorientációjának helyzete*. Elemző tanulmány. Budapest: Országos KID Egyesület.
- Szilágyi, K. és Szellő, J. (2015): *Kézikönyv a fogytékos és egészségkárosodott fiatalok pályaaorientációjának elősegítésére*. Budapest: Országos KID Egyesület.
- Vargáné, M. L. (2008, szerk.): *Tovább az akadálypályán. Prevenációs lehetőségek a sajátos nevelési igényű tanulók középiskolai lemorzsolódásának és idő előtti iskolaelhagyásának megelőzésére*. Budapest: Educatio Társadalmi Szolgáltató Közhasznú Társaság.

Jogszabályok

- 15/2015. (IV. 7.) OGY határozat az Országos Fogytékosságügyi Programról (2015-2025.)
- 2007. évi XCII. törvény a Fogytékossággal élő személyek jogairól szóló egyezmény és az ahhoz kapcsolódó Fakultatív Jegyzőkönyv kihirdetéséről